

Nettplan Stor-Oslo

Ny 420 kV forbindelse inkludert stasjoner mellom Lillehammer og Gran kommune

September 2022

Forord

Statnett SF legger med dette frem melding med forslag til utredningsprogram for ny 420 kV-ledning mellom Lillehammer og Gran med ny transmisjonsnettstasjon i Lillehammer, og i Gran til erstatning for Statnetts anlegg i dagens Fåberg stasjon og Hadeland stasjon. Tiltaket berører Lillehammer, Øyer, Gjøvik, Søndre Land, Vestre Toten, og Gran kommuner og Innlandet fylke.

Meldingen oversendes Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) for behandling.

Høringsuttalelser sendes til:

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Har du spørsmål eller synspunkter til planene så kontakt gjerne:

Funksjon	Navn	Telefon	E-post
Prosjektleder	Anne Glomnes Rudi	47633009	anne.rudi@statnett.no
Kommunikasjonssjef	Hanne Gudding	92427413	hanne.gudding@statnett.no
Grunneierkontakt	Tore Kim Lunde	23903704	tore.lunde@statnett.no
Areal- og miljørådgiver	Maria K. Lyngstad	98646247	maria.lyngstad@statnett.no

Statnett sin postadresse er: Postboks 4904 Nydalen, 0423 Oslo

Relevante dokumenter og informasjon om prosjektet og Statnett finnes på internettadressen:

<https://www.statnett.no/vare-prosjekter/region-ost/nettplan-stor-oslo/faberg-ulven/>

Oslo, september 2022

Elisabeth Vike Vardheim
Konserndirektør
Forretningsområde Nett

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1. Bakgrunn	7
1.2. Formål med og innhold i meldingen	7
1.3. Kort beskrivelse av planene	7
1.3.1 Transmisjonsnettstasjoner	7
1.3.2 Ledningsalternativer	8
1.4. Presentasjon av tiltakshaver Statnett SF	8
1.5. Ønsker du mer informasjon?	8
2. Begrunnelse for tiltaket	9
2.1. Behovet for tiltaket	9
2.1.2 Samfunnsøkonomisk vurdering av Lillehammer-Oslo.....	9
2.2. Investeringskostnader.....	10
2.3. Andre nødvendige tiltak i transmisjonsnettet.....	10
2.4. Henvisning til kraftsystemutredning.....	10
3. Lovbestemmelser og saksbehandlingsprosessen	11
3.1. Lovverkets krav til melding	11
3.2. Forarbeider og informasjon	11
3.3. Saksgang i konsesjonsprosessen	11
3.4. Planlagt fremdrift.....	11
4. Beskrivelse av tiltaket	12
4.1. Område 1: Lillehammer	12
4.1.1 Alternativ 1a Finnsvea stasjon med ledningsomlegging	14
4.1.2 Alternativ 2a Hovemoen stasjon med ledningsomlegging	15
4.2. Område 2: Ledningstrasé Lillehammer – Skyberg	16
4.2.1 Alternativ 2.1 Parallellføring med dagens Røykås-Ulven.....	16
4.2.2 Alternativ 2.2 Vestlig alternativ	17
4.2.3 Alternativ 2.3 Forbindelse mellom 2.1 og 2.2.....	17
4.3. Område 3: Ledningstrasé Skyberg – Gullerud stasjon.....	17
4.3.1 Alternativ 3.1 Parallellføring med dagens Røykås-Ulven.....	18
4.3.2 Alternativ 3.2 Vestlig alternativ	18
4.3.3 Alternativ 1b Gullerud stasjon	19
4.4. Anleggsarbeid, transport, drift og vedlikehold	20
5. Vurderte løsninger som ikke meldes	21
5.1. Ikke meldte alternativer for nye stasjoner	21
5.1.2 Alternativ 3a Balbergskaret	21
5.1.2 Alternativ 4a Ramnumsætra.....	21
5.1.3 Alternativ 2b Brovoll øst og 3b Brovoll vest.....	22
5.1.4 Alternativ 4b Kampen	22
5.2. Kabling i bru over Lågen.....	23
5.3. Ikke meldte traséalternativer	24

5.3.1	Alternativ 1.12 Østlig alternativ over Gausa	24
5.3.2	Alternativ 2.3 og 3.3 Parallellføring med dagens Ulven-Fåberg	25
6.	Arealbruk og forholdet til eksisterende planer	27
6.1.	Verneplaner	27
6.1.1	Lågendeltaet naturreservat	27
6.1.2	Øytjernet naturreservat.....	28
6.2.	Kommunale planer.....	29
6.2.1	Lillehammer kommune	29
6.2.2	Øyer kommune	30
6.2.3	Gjøvik kommune	30
6.2.4	Søndre Land kommune	30
6.2.5	Vestre Toten kommune	30
6.2.6	Gran kommune.....	30
6.3.	Private planer.....	31
7.	Virkninger for miljø, naturressurser og samfunn	32
7.1.	Landskap	32
7.2.	Kulturminner og kulturmiljø	32
7.3.	Friluftsliv og reiseliv	33
7.4.	Naturmangfold	33
7.4.1	Fugl.....	34
7.5.	Klimagassutslipp.....	34
7.6.	Jord- og skogbruk	34
7.7.	Elektromagnetiske felt og helse.....	34
7.8.	Forurensning.....	35
7.8.1	Støy og forstyrrelser	35
7.8.2	Drikkevann.....	36
7.9.	Bebyggelse	37
7.10	Flytrafikk og luftfartshindre	37
8.	Mulige avbøtende tiltak.....	38
8.1.	Kamuflering av kraftledning	38
8.2.	Trasérydding.....	38
8.3.	Tiltak knyttet til transformatorstasjon/bygg	39
8.4.	Fugleavvisere	39
8.5.	Mastetyper og parallellføring	39
8.6.	Muligheter for sanering av eksisterende ledningsnett	40
8.7.	Kabling.....	40
9.	Forslag til utredningsprogram	40
9.1.	Prosess og metode.....	41
9.2.	Beskrivelse av anleggene.....	41
9.3.	Kabel.....	41
9.4.	Alternativer.....	41

9.5.	Tiltakenes virkning for miljø og samfunn	41
9.5.1	Landskap og visualisering	42
9.5.2	Norske og samiske kulturminner og kulturmiljø	42
9.5.3	Friluftsliv	43
9.5.4	Naturmangfold	43
9.5.5	Arealbruk	44
9.5.6	Nærings- og samfunnsinteresser	44
9.5.7	Elektromagnetiske felt	45
9.5.8	Forurensning og klima	46
9.5.9	Sikkerhet og beredskap.....	46
9.5.10	Avbøtende tiltak.....	46
10.	Linker	47

Sammendrag

Kraftledningen mellom Fåberg og Ulven transformatorstasjoner er i dårlig tilstand og må reinvesteres. Statnett SF legger med dette frem melding med forslag til utredningsprogram for ny 420 kV-ledning mellom Lillehammer og Gran med nye transmisjonsnettstasjoner i Lillehammer og Gran kommuner, samt omlegginger av ledninger i Lillehammer

Formålet med meldingen er å gjøre kjent at Statnett har startet planlegging av ny kraftledning mellom Lillehammer og Gran, til erstatning for dagens forbindelse fra Fåberg i Lillehammer til Ulven i Oslo. I første fase meldes nye stasjoner i Lillehammer og Gran kommuner i tillegg til ny trasé. Trasé fra Gran til Oslo avhenger av nettutviklingen i området nordøst for Ulven stasjon og vil bli meldt på et senere tidspunkt. Tiltaket berører Innlandet fylke med kommunene Lillehammer, Øyer, Gjøvik, Søndre Land, Vestre Toten, og Gran. Startpunktet for meldt ny ledning mellom Lillehammer og Oslo er ny stasjon ved Lillehammer, derfra via omsøkt ny transformatorstasjon på Skyberg i Gjøvik kommune til meldt ny transformatorstasjon i Gran kommune. Meldt ny kraftledning vil, avhengig av hvilke alternativer som velges, bli ca. 120 km lang.

Statnett melder bygging av to nye transmisjonsnettstasjoner, en i Lillehammer kommune og en i Gran kommune. På Lillehammer melder vi to alternative stasjonsplasseringer for videre utredning. Alternativ 1a Finnsvea ligger nord for Lillehammer og medfører omlegging av eksisterende ledninger rundt Lillehammer. Alternativ 2a Hovemoen ligger i nærheten av dagens stasjon på Fåberg. Statnett vurderer alternativ 1a Finnsvea som noe bedre enn alternativ 2a Hovemoen ut fra virkningene på miljø, naturressurser og samfunn, spesielt på grunn av Hovemoens nærhet til andre interessenter, arealkonflikter ved Lågendeltaet naturreservat og kommunens drikkevannskilde.

For ny transformatorstasjon i Gran kommune er det vurdert flere alternativer, men Statnett melder kun alternativ 1b Gullerud for videre utredning basert på en samlet vurdering av byggbarhet og hensynet til omgivelsene. I tillegg gir Gullerud mest fleksibilitet i ledningsføring videre sørover.

Statnett melder ett ledningsalternativ i parallell med dagens 300 kV Fåberg – Røykås, og ett alternativ i ny trasé lengre vest. Fordelene med traséalternativet i parallell er at det samler inngrepene i én, bredere trasé og med dette berører færre områder. Dette kan være en fordel for naturmangfold, blant annet fugl. Parallelle ledninger kan også redusere konsekvensene for friluftsliv. Ulempen med parallellføring er at traséen og rydebeltet blir veldig bredt, og dermed også mer synlig, spesielt der den går gjennom skog. I tillegg vil man med en parallellføring ikke ha fleksibilitet i føringen av den nye kraftledningen. Master som står på linje med hverandre er det beste med tanke på landskapsvirkning, men dette lar seg ikke alltid gjennomføre på grunn av blant annet topografi og grunnforhold. Parallellføring gir begrensninger under bygging og vedlikehold må forholde seg til en ledning rett ved, som kan bli en utfordring med tanke på sikkerhet og eventuelt behov for utkobling.

Alternativet lenger vest gir en løsning hvor den ny ledning legges i trasé uavhengig av den eksisterende kraftledningen. Slik kan man i større grad unngå boligområder, områder mye brukt til friluftsliv og arealer vurdert til å ha spesielt store verdier. Alternativet går i det vesentlige gjennom mindre befolkete områder, men som har mer uberørt natur enn parallellføring med dagen Røykås-Fåberg. Traséen er anleggsteknisk enklest å bygge da den påvirkes mindre av andre ledninger og har færre nærføringer.

Statnett sender meldingen med forslag til utredningsprogram til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) som vil sende den på offentlig høring. NVE vil etter høringen fastsette et endelig utredningsprogram som beskriver hvilke utredninger som skal gjennomføres. Statnett vil deretter utarbeide konsekvensutredning og konsesjonssøknad(er). Det vil også bli søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse, selv om Statnett tar sikte på å oppnå minnelige avtaler med berørte grunn- og rettighetshavere.

Figur 1: Oversiktskart over meldte løsninger for ledningstrasé og stasjonsalternativ i Lillehammer og Gran.

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

De siste 20 årene er det ikke gjort store investeringer i transmisjonsnettet på Østlandet. I samme tidsrom har forbruket økt vesentlig. Flere av ledningene inn til Stor-Oslo belastes nå opp mot sin kapasitetsgrense. I tillegg er deler av nettet gammelt, noe som øker sannsynligheten for at feil kan oppstå.

Det er nødvendig å oppgradere dagens 300 kV-ledning mellom Fåberg og Ulven, med plan om å oppgradere hele forbindelsen til 420 kV. Ny 420 kV ledning Lillehammer – Oslo er omfattet av konseptvalgutredningen Nettplass Stor-Oslo (KVU NSO) som ble behandlet av Olje- og energidepartementet i 2014.

Som følge av reinvestering av Ulven-Fåberg er det behov for ny stasjon på Lillehammer og en ny stasjon i Gran som erstatning for dagens T-avgrening¹ til Hadeland. Når nye stasjoner og ny ledning er på plass, kan eksisterende ledning Ulven-Fåberg saneres.

1.2. Formål med og innhold i meldingen

Formålet med meldingen er å gjøre kjent at Statnett har startet planlegging av ny kraftledning mellom Lillehammer og Gran, til erstatning for dagens forbindelse fra Fåberg i Lillehammer til Ulven i Oslo. I første fase meldes nye stasjoner i Lillehammer og Gran kommuner i tillegg til ny trasé. Trasé videre fra ny stasjon i Gran til endepunkt i Oslo avhenger av nettutviklingen i området nordøst for Ulven stasjon og vil bli meldt på et senere tidspunkt.

Meldingen inneholder en beskrivelse av:

- Bakgrunnen for utbyggingsplanene, tillatelsesprosess og lovgrunnlag
- Utbyggingsplanene
- Interesser som kan bli berørt
- Mulige avbøtende tiltak
- Forslag til utredningsprogram

1.3. Kort beskrivelse av planene

Meldte tiltak omfatter både nye stasjoner og ombygging/nybygging av ledningstraséer.

1.3.1 Transmisjonsnettstasjoner

Statnett melder ny stasjon på Lillehammer, og byggingen vil skje stegvis. På sikt vil ny stasjonsplassering erstatte alle Statnetts anlegg i dagens Fåberg stasjon. Statnett melder to alternative stasjonsplasseringer på Lillehammer:

- Alternativ 1a: Finnsvea
- Alternativ 2a: Hovemoen

Statnett prioriterer Finnsvea foran Hovemoen på bakgrunn av at vi vurderer dette som et samlet sett bedre og mer fremtidsrettet alternativ.

Statnett melder ett alternativ for stasjonsplassering i Gran kommune:

- Alternativ 1b: Gullerud

Ny stasjon i Gran kommune meldes til erstatning for Statnetts anlegg i dagens Hadeland stasjon.

---

¹ T-avgrening er her definert som tilknytning til en hovedforbindelse, der tilknytningspunktet ikke har fullverdige bryterfelt for alle avganger. T-avgrening i nett er en utfordring for systemdriften, både med hensyn til feil, driftsforstyrrelse og revisjon, og kan medføre redusert leveringskvalitet og produksjonstap.

1.3.2 Ledningsalternativer

Meldingen omtaler strekningen Lillehammer – Gran som tre områder for å systematisere beskrivelsen av tiltakene og virkninger for omgivelsene.

1.3.2.1 Område 1: Traséalternativer rundt Lillehammer som følge av plassering av ny stasjon

Meldte tiltak knyttet til alternativ 1a (Finnsvea):

- Ny 420 kV Finnsvea – Skyberg via Ramnumsætra i luftledning over Gausa (alternativ 1.1)
- Forlengelse av Vang – Balbergskaret over Lågen ved Isaksstua (alternativ 1.2)
- Omlegging av kraftledningen fra Rendalen til Finnsvea (alternativ 1.3)
- Mindre omlegginger av Øvre og Nedre Vinstraledningene (alternativ 1.4 og 1.5)

Meldte tiltak knyttet til alternativ 2a (Hovemoen):

- Ny 420 kV luftledning Ramnumsætra – Hovemoen (alternativ 1.6)
- Ny 420 kV Vang – Balbergskaret i ny trasé ned til Hovemoen (alternativ 1.7)
- Omlegging av kraftledningen fra Rendalen til Hovemoen (alternativ 1.8)
- Mindre omlegginger av Øvre og Nedre Vinstraledningene (alternativ 1.9 og 1.10)
- Mindre omlegging av Fåberg – Røykåsledningen (alternativ 1.11)

1.3.2.2 Område 2: Ramnumsætra – Skyberg

På denne strekningen meldes tre ulike traséalternativer for ny 420 kV kraftledning.

- Ett alternativ som i hovedsak går parallelt med dagens Røykås-Fåberg (alternativ 2.1)
- Ett alternativ som går i ny trasé vest for dagens Røykås-Fåberg (alternativ 2.2)
- En forbindelse mellom alt 2.1 og 2.2 for å unngå nærføring i Snertingdal (alternativ 2.3)

1.3.2.3 Område 3: Skyberg- Gullerud

På denne strekningen meldes to traséalternativer for ny 420 kV kraftledning.

- Ett alternativ som i hovedsak går parallelt med dagens Røykås-Fåberg (alternativ 3.1)
- Ett alternativ som går i ny trasé vest for dagens Røykås-Fåberg (alternativ 3.2)

1.4. Presentasjon av tiltakshaver Statnett SF

I Norge er det Statnett SF (org.nr. 962 986 633), som systemansvarlig nettselskap, som har ansvaret for å koordinere produksjon og forbruk av strøm. Statnett eier og driver dessuten store deler av det sentrale norske kraftnettet og den norske delen av ledninger og sjøkabler til utlandet. Statnetts hovedoppgave er å legge til rette for et velfungerende kraftmarked ved å:

- Sikre kraftforsyningen gjennom å drive og utvikle sentralnettet med en tilfredsstillende kapasitet og kvalitet.
- Skape verdier for våre kunder og samfunnet.
- Legge til rette for realisering av Norges klimamål.

Statnett eies av staten og er organisert etter Lov om statsforetak. Olje- og energidepartementet representerer staten som eier.

1.5. Ønsker du mer informasjon?

Høringsinnspill sendes NVE, men dersom du ønsker mer informasjon om planene, eller har nyttig informasjon å gi, ser vi gjerne at du tar kontakt med en av våre medarbeidere som er angitt i forordet. Informasjon om prosjektet finnes også på Statnetts hjemmeside:

<https://www.statnett.no/vare-prosjekter/region-ost/nettplan-stor-oslo/faberg-ulven/>

2. Begrunnelse for tiltaket

Samfunnsøkonomiske vurderinger og Statnetts minimumskrav til forsyningssikkerhet legges til grunn ved utbygging av nye forbindelser i transmisjonsnettet. Statnett gjennomfører også fortløpende analyser av kraftsystemet med ulike forutsetninger om endringer i forbruk og produksjon i Norge. Resultatene av analysene beskrives nærmere i Statnetts årlige nettutviklingsplan.

Det ble i 2013 utarbeidet en konseptvalgutredning (KVU) for Stor-Oslo, Nettplan Stor-Oslo. Nettet i og rundt Stor-Oslo er i stor grad gammelt og må reinvesteres for å sikre forsyningssikkerhet og tilfredsstillende behovet elektrifisering medfører. Utredningen, som ble eksternt kvalitetssikret, konkluderte med at det anbefalte konseptet var å fornye og forsterke transmisjonsnettet i og rundt Stor-Oslo ved å spenningsoppgradere ledninger og transformatorstasjoner fra 300 kV til 420 kV. Olje- og energidepartementet ga sin tilslutning til konseptet i 2014. Utfra konseptvalget har Statnett satt i gang en rekke prosjekter for å gjennomføre planen. Denne meldingen kommer også som følge av dette konseptvalget.

2.1. Behovet for tiltaket

Det prosjektutløsende behovet er tilstanden til ledningen. Eksisterende ledning Ulven-Fåberg har dårlig tilstand og må reinvesteres.

I tillegg er det lav kapasitet mellom Fåberg og Oslo, som gir flaskehalskostnader og tap av produksjon, særlig på sommeren.

Det er ikke mulig å oppgradere dagens 300kV ledning Ulven-Fåberg til 420kV og reinvesteringen innebærer derfor å erstatte dagens kraftledning med en ny. Når Statnett uansett må rive eksisterende kraftledning og bygge en ny åpner det seg muligheter for å få til bedre løsninger og mer tilpassede trasévalg enn dagens kraftledning. Nye traséalternativer søker å hensynta blant annet nærføring, visuelle påvirkninger, annen infrastruktur, naturverdier med mer.

Oppgradering av ledningsforbindelsen til 420 kV innebærer også behov for tiltak i transformatorstasjonene. Fåberg stasjon driftes i dag på 300kV og det er ikke plass til å utvide stasjon på dagens tomt til på sikt å kunne driftes på 420kV. Reinvestering av Ulven-Fåberg ved å bygge ny forbindelse mellom Lillehammer og Oslo fremskynder derfor behovet for å vurdere optimal og fremtidsrettet plassering av ny stasjon på Lillehammer.

Det er to transformatorstasjoner mellom Lillehammer og Oslo som er knyttet til Ulven – Fåberg; Vardal og Hadeland. Hadeland stasjon er tilknyttet med t-avgreining ved Roa. Begge stasjonene er viktige utvekslingspunkter mellom transmisjonsnettet og underliggende regionalnett. Det er sendt egen konsesjonssøknad for å bygge en ny stasjon til erstatning for dagens Vardal stasjon (omsøkt som ny Skyberg transformatorstasjon). Ved reinvestering av ledningen Ulven-Fåberg er det behov for tiltak for å legge til rette for å videreføre forsyningen av Glitres underliggende nett, som i dag forsynes blant annet fra Hadeland. Dette er planlagt gjennom å bygge en ny transformatorstasjon i Gran.

2.1.2 Samfunnsøkonomisk vurdering av Lillehammer-Oslo

I beregning av samfunnsøkonomisk rasjonalitet inngår både prissatte og ikke-prissatte virkninger. Alle positive og negative effekter tallfestes i kroner så langt det lar seg gjøre.

Det er ikke alle samfunnsøkonomiske virkninger som lar seg prissette på en tilfredsstillende måte, blant annet virkninger knyttet til sikkerhet og ytre miljø. Slike ikke-prissatte virkninger kan likevel være av stor betydning for den samfunnsøkonomiske vurderingen.

I KVUen for Nettplan Stor-Oslo [2013] ble det gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse av alternativene for å fornye gammelt nett samt sikre forsyning til en forventet forbruksøkning i Stor-Oslo. Det vurdert som den mest samfunnsøkonomisk rasjonelle løsningen å oppgradere til 420 kV.

I videreutviklingen av prosjektet vil kostnadsminimering, inkludert konsekvens for underliggende nett, vurdering av ikke prissatte virkninger og gjennomføringsstrategi være avgjørende for å finne den optimale og mest fremtidsrettede løsningen.

2.2. Investeringskostnader

Kostnadsestimat for ny forbindelse mellom Lillehammer og Oslo er forbundet med stor usikkerhet, dette skyldes blant annet usikkert løsningsvalg inn mot Oslo og valg av stasjonsplassering på Lillehammer. Foreløpige anslag for meldte løsninger på strekningen Lillehammer – Gran, inkludert nye stasjoner på Lillehammer og i Gran og omlegging av regionalnett er i størrelsesorden 2,7-3,7 mrd norske kroner. oppgitt i 2022-kroner.

Usikkerheten i kostnader er også knyttet til prosjektets modenhet og utviklingen i renter og valuta frem til prosjektets ferdigstilling.

2.3. Andre nødvendige tiltak i transmisjonsnettet

Plassering av ny stasjon på Lillehammer og i Gran kommune vil påvirke alle ledningene som skal inn i stasjonen. Dette inkluderer også regionalnettsledninger.

2.4. Henvisning til kraftsystemutredning

Den meldte 420 kV ledningen mellom Lillehammer og Oslo er omtalt i Statnetts "Nettutviklingsplan 2021". Tilstand og begrenset overføringskapasitet angis også der som begrunnelser for den nye ledningen. I tillegg beskriver vi at det planlegges for å temperaturoppgradere begge eksisterende 300 kV-ledninger vest for Mjøsa. Dette er nå gjennomført og vil øke overføringskapasiteten noe i påvente av ny Lillehammer-Oslo-ledning.

3. Lovbestemmelser og saksbehandlingsprosessen

3.1. Lovverkets krav til melding

Energiloven § 2-1 og Plan- og bygningslovens kapittel 14 stiller krav til utarbeidelse av melding i forbindelse med planlegging av en kraftledning av denne størrelsen. Plan- og bygningslovens kapittel 14 klargjør hva som er formålet med konsekvensutredninger, herunder melding med forslag til utredningsprogram. Formålet med konsekvensutredning er å få klarlagt virkningene av tiltak som kan ha vesentlige virkninger for miljø, naturressurser og samfunn. Energiloven § 2-1 stiller krav til saksbehandling i forbindelse med søknad om konsesjon for en ny kraftledning.

Denne meldingen med forslag til utredningsprogram, er utformet slik at den skal tilfredsstillere kravene i de ovennevnte lover med forskrifter.

3.2. Forarbeider og informasjon

Det er avholdt flere møter i løpet av 2022. Statnett presenterte planene for Statsforvalteren i Innlandet den 29. juni og Statsforvalteren i Oslo og Viken den 19. september. Fylkeskommunen Innlandet er informert via e-post.. Det er avholdt møter med kommunene Lillehammer, Gjøvik, Søndre Land, Vestre Toten, Gran og Lunner. Hensikten med møtene har vært å informere om prosjektet og få tidlige innspill fra kommunene. Statnett har hatt regelmessige koordinerings- og statusmøter med både Elvia og Glitre Energi Nett.

3.3. Saksgang i konsesjonsprosessen

I henhold til plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger melder Statnett ny kraftledning mellom Lillehammer og Gran kommuner, omlegging av Fåberg-Rendalen, omlegging av Vang-Balbergskaret, omlegging av Øvre Vinstra-Fåberg og Nedre Vinstra-Fåberg samt nye stasjoner i Lillehammer og Gran kommuner. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vil sende meldingen på høring til aktuelle myndigheter og organisasjoner. I forbindelse med høringen vil NVE arrangere folkemøter og møter med lokale og regionale myndigheter. Høringsuttalelser skal sendes til NVE.

Statnett vil i tillegg arrangere åpne kontordager. Dette er et tilbud til beboere nær ledningen, grunneiere eller andre interesserte som ønsker å få mer informasjon eller gi innspill til planene.

NVE vil etter høringen fastsette et endelig utredningsprogram som beskriver hvilke utredninger som må gjennomføres før Statnett kan sende inn konsesjonssøknad. Statnett vil deretter utarbeide konsekvensutredning og konsesjonssøknad. Det vil også bli søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse, selv om Statnett tar sikte på å oppnå minnelige avtaler med berørte grunn- og rettighetshavere.

Konsesjonssøknaden vil være mer omfattende enn meldingen og inneholde en detaljert beskrivelse av det omsøkte tiltaket. Mulige virkninger vil bli belyst gjennom konsekvensutredningen.

Etter gjennomført høring av konsesjonssøknaden vil NVE vurdere om saken er tilstrekkelig belyst. NVE fattar deretter et vedtak i saken.

3.4. Planlagt fremdrift

Fremdriften i prosjektet er usikker. Tabellen under viser en antatt fremdriftsplan.

Tabell 1: Antatt fremdriftsplan for prosjektet.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027		2033
Høring melding og fastsettelse av utredningsprogram	—							
Konsekvensutredninger og konsesjonsprosess	—							
Prosjektering og Bygging					- - - - -			
Riving							—	

4. Beskrivelse av tiltaket

Statnett melder bygging av to nye transmisjonsnettstasjoner; i Lillehammer og Gran kommuner. Utgangspunktet for en ny ledning mellom Lillehammer og Oslo er ny stasjonsplassering ved Lillehammer, derfra via omsøkt ny transformatorstasjon på Skyberg ved Vardal i Gjøvik kommune med endepunkt ved Gullerud i Gran kommune. Avhengig av endelig plassering av stasjon på Lillehammer vil det i tillegg være behov for omlegging av eksisterende ledninger. Ledningen blir ca. 120 km lang inkludert omlegging av ledninger rundt Lillehammer. Ledningen bygges i henhold til Statnetts standard for et spenningsnivå på 420 kV, med antatt dupleks konfigurasjon. Trasébredden omfatter et byggeforbuds- og ryddebelte på ca. 40 meter. Mastetype er foreløpig ikke valgt da Statnett ønsker å vurdere flere typer master blant annet med tanke på bærekraft. Alle nye strekninger bygges for 420kV standard selv om enkelte vil bli driftet på 300kV i en periode.

Endelig plassering og utforming av stasjonen vil ha betydning for lokasjonen av endelige traséer. Det må derfor regnes med noen justeringer av traséene.

Statnett melder ett alternativ i parallell med dagens Fåberg – Røykås, og ett alternativ i egen trasé lengre vest. Traséalternativ i parallell er en fordel da det samler inngrepene i en, bredere trasé og med dette berører færre områder. Det kan også være en fordel for naturmangfold, blant annet fugl, i stedet for å spre inngrepene over et større område. Parallele ledninger kan også minimere inngrepet for landskapsvirkninger og friluftsliv. Ulempen med parallellføring er at traséen og ryddebeltet blir veldig bredt, og dermed også mer synlig. I tillegg vil man med en parallellføring ikke ha fleksibilitet i føringen av ny kraftledning. Tvungen parallellføring (master står ved siden av hverandre) er det beste med tanke på landskapsvirkning, men dette lar seg ikke alltid gjennomføre på grunn av blant annet topografi og grunnforhold. En annen ulempe ved parallellføring er at man under bygging og vedlikehold må forholde seg til en ledning rett ved. Dette ville kunne være en utfordring med tanke på sikkerhet og eventuelt behov for utkobling.

Bakgrunnen for alternativet lenger vest er å ha en løsning hvor den nye ledningen Lillehammer – Gran føres i trasé uavhengig av den eksisterende ledningen Røykås – Fåberg. Statnett har forsøkt å finne en optimal trasé basert på vurderinger av dagens situasjon, fristilt fra dagens ledning som ble bygget for mange år siden. Slik kan man i større grad unngå boligområder, områder mye brukt til friluftsliv og arealer vurdert til å ha spesielle verdier. Alternativet går i det vesentlige i jomfruelig terreng og generelt er det mindre befolket og innehar mer uberørt natur enn de østlige delene. Fordelen med traséen er at den anleggsteknisk er enklest å bygge da den påvirkes mindre av andre ledninger og har mindre nærføring.

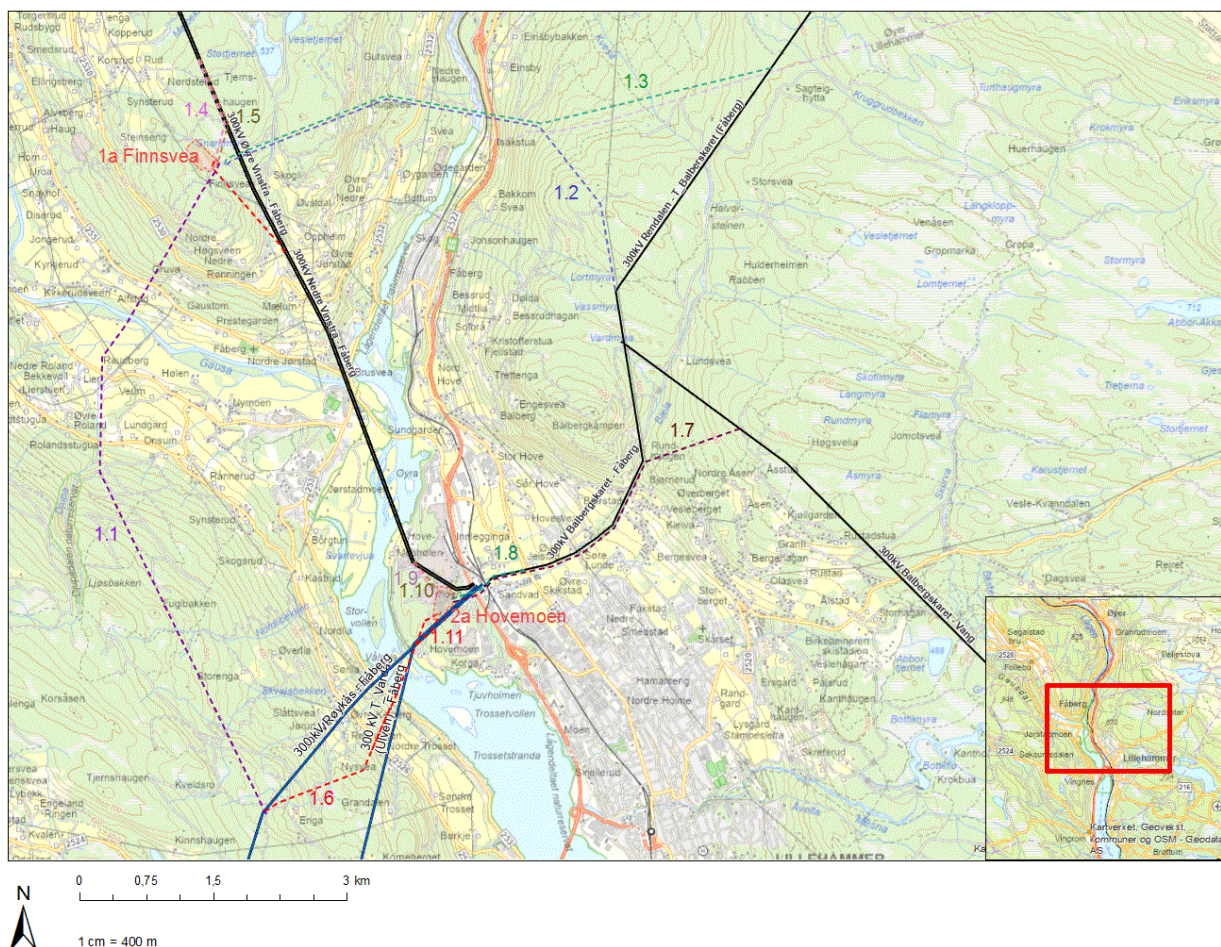
Frem til transmisjonsnettstasjonene må det være gode veiforbindelser med bestemte krav til bæreevne, stigning og svingradius. Dette for å kunne frakte inn svært tunge transformatorer. Behovet for utbedring og eventuell nybygging av veier vil bli avklart i tilknytning til konsesjonssøknaden.

Stasjonsplasseringer og traséalternativer som er vurdert, men ikke meldt, er omtalt i kapittel 5.

4.1. Område 1: Lillehammer

Statnett og Elvia har i dag en transformatorstasjon på Fåberg i Lillehammer kommune, like nord for Lillehammer sentrum. Fåberg transformatorstasjon er fra 1959. Stasjonen knytter mange viktige overføringsforbindelser sammen og er viktig for forsyningen av Lillehammer og omkringliggende områder. Fåberg stasjon er kompakt og innebygget, og det er ikke plass til anlegg dimensjonert for 420 kV. I området er det store arealinteresser til næringsutvikling samt ny E6. I tillegg kommer mange ledninger inn til dagens stasjon, der to av dem krysser Lågen vest for stasjonen, der nå også E6 skal krysse over i bru. Det er flere interessenter som har uttrykt et sterkt ønske om å redusere Statnetts fotavtrykk i området, for å frigjøre plass til ny E6 og ny næring, og for å redusere miljøinngrepene i Lågendeltaet naturreservat.

Statnett melder to alternativer i Lillehammer; 1a Finnsvea og 2a Hovemoen (**Feil! Fant ikke referanse-kilden.**). Statnett prioriterer Finnsvea.

Figur 2: Område 1: Lillehammer. Meldte alternativer 1a Finnsvea og 2a Hovemoen med tilhørende ledningsomlegging.

Det er viktig med nok areal for å sikre fleksibilitet i fremtiden. Fem mulige løsninger og arealer har vært vurdert (Tabell 2). Alternativ 0a er nullalternativet der eksisterende stasjon videreføres som transmisjonsnettstasjon. Alternativet vurderes som uaktuelt for videreføring siden dagens stasjon ikke kan oppgraderes til 420 kV- anlegg.

Tabell 2: Mulige alternativer for ny Lillehammer stasjon

Alternativ 0a	Utvidelse/tilpasning eksisterende stasjon (nullalternativet)
Alternativ 1a	Finnsvea
Alternativ 2a	Hovemoen
Alternativ 3a	Balbergskaret
Alternativ 4a	Ramnumsætra (Korsåsvegen/Kveldstro)

Av disse vurderer Statnett både Finnsvea og Hovemoen som gode alternativer for stasjonsstomt ut fra grunnforhold og topografi. Hovemoen kommer noe bedre ut når det gjelder vurdering av grunnforhold og terreng, foreløpige vurderinger viser at det er grunn til å tro at det er enklere og noe mindre kostbart å bygge ny stasjon der.

Statnett vurderer allikevel Finnsvea som en bedre stasjonslokalisering enn Hovemoen og prioriterer derfor dette alternativet. Dette skyldes Hovemoens, inkludert nødvendige ledningstraseer, sin nærhet til andre interessenter, naturreservat og drikkevannskilde. I tillegg vil det bli behov for ytterligere

investeringer i kraftledninger rundt Hovemoen når transmisjonsnett skal oppgraderes til 420 kV. Dette vurderes som krevende på grunn av begrensede tilgjengelige arealer rundt Hovemoen.

Balbergskaret og Ramnumsætra kom dårligst ut sammenlagt og er særlig vanskelige å gjennomføre på grunn av behov for omfattende tiltak for transformatortransport til disse lokalitetene.

4.1.1 Alternativ 1a Finnsvea stasjon med ledningsomlegging

Alternativ 1a Finnsvea ligger ca. 5,5 km nord for dagens Fåberg stasjon, vest for Lågen og nord for Gausa. Vurdert plassering er rett vest for de to eksisterende 300 kV kraftledningene mellom Øvre Vinstra og Fåberg og Nedre Vinstra og -berg. Elvias 66 kV kraftledning mellom Lunde og Sandvold går vest for området. Området ligger på ca. 550 moh., og er regulert til landbruk- natur og friluftsliv (LNF) i Lillehammer kommunes arealplan. Statnett har vurdert mulighet for adkomst via Øvrebygdsveien, gårdsveien forbi Rønningen og videre på avkjøring fra skogsvei som går i retning Stortjernet. Veien må oppgraderes og legges noe om slik at den kan benyttes til transformatortransport. Det vil også være behov for oppgradering av vei på nordsiden av Gausa, og tilstanden på bruene må vurderes.

Hensynssone for landskap i sør, og for friluftsliv er angitt i de nordlige og høyestliggende partiene. Nord for adkomstveien er området registrert som viktig friluftsområde, ref. kartlegging av friluftsområder i Lillehammer kommune 2016-2017. Arealene er dekket av barskog med middels til høy bonitet. Området er brukt til beite for både småfe og storfe. Det er to myrer i det aktuelle området, med areal på ca. 50 daa. Stasjonsplasseringen er forsøkt optimalisert slik at den ikke berører myr, men dette vil bli utredet videre.

Ny stasjon vil kunne plasseres slik at den ikke gir silhuettvirkning eller er synlig fra dalen, men omlegging av ledninger medfører synlige ryddebelter i skoglandskap og vil gi landskapsvirkninger. På østsiden av Gudbrandsdalen ved Isaksstua vil ny trasé kunne berøre lokalt viktig gammel boreal ospeskog, litt avhengig av masteplassering. Kryssing av Gausa kan medføre inngrep i lokalt viktig naturtype (kartlagt 2010 etter DN-håndbok 13).

Ved å legge ny stasjon på Finnsvea unngår vi nærføring i Lillehammer, frigjør areal i tettbebygde strøk samt reduserer kryssinger av våtmarksområdet og naturverdier ved Lågen. Ulempene ved Finnsvea er betydelig omlegging av kraftledningene rundt Lillehammer og nye kryssinger av Lågen nord for Lågendelta naturreservat og over Gausa vest for Lillehammer.

Elvia ønsker å opprettholde sine anlegg i Fåberg transformatorstasjon. Med ny transmisjonsnettstasjon på Finnsvea vil det være behov for nye regionalnettsledninger for å forsyne Elvias anlegg i Fåberg. Statnett legger til grunn at nye ledninger vil kunne benytte dagens trase mellom Finnsvea og Fåberg.

I avsnittene under omtales ledningsomlegging som følge av alternativ 1a Finnsvea.

Alternativ 1.1 Ny 420 kV kraftledning Finnsvea-Skyberg

Ny 420 kV kraftledning Finnsvea-Skyberg føres ned et bratt parti fra Finnsvea stasjon, over Gausdalsvegen og videre over elven Gausa før den følger langs elveleiet Djupa sørover. Over Gausa og frem til Baklivegen består arealene for det meste av jordbruksarealer. Kryssing av Gausa medfører inngrep i lokalt viktig naturtype gråor-heggeskog, men omfanget vil avhenge av valgt masteplassering. På østsiden av Djupa er det et lite høydedrag med en del forninner fra jernalderen. Traséen må tilpasses for å unngå disse. Deretter vinkler traséen sørsørøst mot dagens Røykås-Fåberg. Totalt blir ny trasé ca. 8km. Avbøtende tiltak på strekningen kan være å tilpasse traséen i forhold til skogsområder med høy bonitet eller større naturverdier, unngå så langt som mulig å bygge mastepunkter i myr og vurdere fugleavvisere i spennet over Gausa.

Alternativ 1.2 Ny 300kV kraftledning Vang – Finnsvea

Ledningen Vang – Finnsvea planlegges i ny trasé fra dagens T-avgrening ved Balbergskaret og deretter i parallell med 66kV Hunderfossen-Fåberg ca. 1 km. Deretter føres traséen nord-nordvest før den møter traséalternativet Rendalen-Finnsvea. Disse går så i parallell videre vestover over E6 og Lågen før de runder Rugsvea og føres inn til Finnsvea stasjon. Traséene krysser Lågen ved Isakstua for å unngå Lågendelta naturreservat og bebyggelse i området. Lengden på ny ledning blir ca. 6 km. Traséen krysser, som for Rendalen – Finnsvea, over et kulturminne av regional verdi.

Alternativ 1.3 Ny 300kV kraftledning Rendalen – Finnsvea

Ny trasé for 300kV Rendalen – Finnsvea vinkler ut fra dagens Rendalen-Fåberg ved kommunegrensen Øyer-Lillehammer og føres så vest-sørvest ca. 3 km hvor ledningen deretter går i parallell med nytt traséalternativ for Vang-Finnsvea (omtalt over). Traséen går så vestover over E6, Dovrebanen og Lågen. Etter ca. 2 km vinkler traséen vest-sørvest i ca. 2 km før ledningen føres inn på Finnsvea stasjon. Lengden på ny ledning blir ca. 6 km og gir anledning til å sanere ca. 7 km ledning av 300 kV ledningen Rendalen-Fåberg inn til dagens Fåberg stasjon. Traséen krysser over et kulturminne med regional vernestatus. Ved å unngå plassering av mastepunkt i umiddelbar nærhet vil man kunne unngå å berøre kulturminnet. Traséen kan utover dette tilpasses for å unngå naturverdier i størst mulig grad, legges i nær tilknytning til eksisterende veier og unngå så langt som mulig å bygge mastepunkter i myr.

Alternativ 1.4 300 kV Øvre Vinstra–Finnsvea og alternativ 1.5 300kV Nedre Vinstra–Finnsvea

300 kV Øvre Vinstra–Finnsvea og 300kV Nedre Vinstra–Finnsvea kan føres i parallell fra dagens ledningstrasé inn til Finnsvea stasjon. Deretter føres ledningen fra Finnsvea stasjon tilbake til eksisterende ledning ned til Fåberg stasjon. Lengden på ny ledning blir totalt mindre enn 1 km. Alternativet gir anledning til å sanere 5 km av Nedre Vinstra-Fåberg. Denne traséen kan på sikt brukes av regionalnettseier.

4.1.2 Alternativ 2a Hovemoen stasjon med ledningsomlegging

Alternativ Hovemoen er ny stasjon tilrettelagt for 420kV på vestsiden av dagens E6, nær dagens stasjon på Fåberg. Hovemoen består av en stor sammenhengende breelvvavsetning av sand og grus på østsiden av Gudbrandsdalslågen. Arealet er regulert som areal for næringsvirksomhet i Lillehammer kommunes arealplan. I tillegg er det avsatt areal for høyspenningsanlegg i kommunedelplanen på Hovemoen som dekker arealet Statnett har behov for. Hovemoen er av stor interesse for Lillehammer kommune da de ønsker næringsutvikling på området. Deler av området er allerede regulert til næring. I vest planlegger Nye Veier ny trasé for E6 med brukryssing over Lågen.

Hovemoen er i stor grad preget av aktivitet som masseuttak, industribygg, og militær aktivitet. De sentrale og vestre områdene er dekket med barskog med høy og særlig høy bonitet og skogarealene er registrert som friluftsområder av svært stor verdi, med merket stinett i området. Et stort antall kulturminner fra eldre og nyere tid er registrert. Hovemoen har et betydelig grunnvannspotensial og er del av en større hensynssone nedslagsfelt drikkevann i Lillehammer kommunes arealplan. I vest avgrenses Hovemoen av Lågendeltaet naturreservat der verneformålet er å bevare et viktig våtmarksområde med et spesielt rikt fugleliv med særlig hensyn til trekkende, hekkende og overvintrende fugl. Det er ikke registrert viktige naturtyper i området.

I avsnittene under omtales ledningsomlegging som følge av alternativ 2a Hovemoen.

Alternativ 1.6 Ny 420 kV kraftledning Hovemoen-Skyberg

Fra Hovemoen vil den nye kraftledningen 420 kV Hovemoen-Skyberg gå sørvestover, over Lågen og opp lia mot Ramnumsætra. Bebyggelsen langs dagens Røykås-Fåberg, spesielt ved Øvre Kolberg, gjør at det er vanskelig å gå i parallell med dagens Fåberg-Røykås ledning. I området Hovemoen er det rikt med kulturminner, noen verneverdige og andre ikke og det må gjennomføres undersøkelser. Gjennom videre planlegging og detaljering vil man kunne tilpasse traséen i forhold til eventuelle kulturminner, skogsområder med høy bonitet og større naturverdier, etablere ledningen i nærhet til eksisterende veianlegg og unngå så langt som mulig å bygge mastepunkter i myr.

Alternativ 1.7 Ny 300 kV kraftledning Vang – Hovemoen

300 kV kraftledningen Vang – Balbergskaret legges om før dagens T-avgrening ved Balbergskaret og følger i ny trasé øst for dagens ledning Rendalen-Fåberg inn til nye Hovemoen stasjon. Totalt blir ny trasé ca. 4 km. Traséen har noe nærføring og for å holde dette til et minimum er det stedvis lagt til grunn en parallellavstand på 15 meter for dette strekket. I tillegg må ledningen Rendalen-Hovemoen trekkes nordover, eller det må vurderes innløsning av bolighus med nærføringsproblematikk. Alternativet innebærer også endring av regionalnett for å fristille trasé inn til Hovemoen stasjon.

Det foreligger kulturminner langs traséen som er automatisk fredet. Ytterligere kulturminneundersøkelser vil måtte påregnes i dette området, både for mastepunkt og i forbindelse med endring av underliggende nett.

Alternativ 1.8 Mindre omlegging av kraftledning Rendalen – Hovemoen

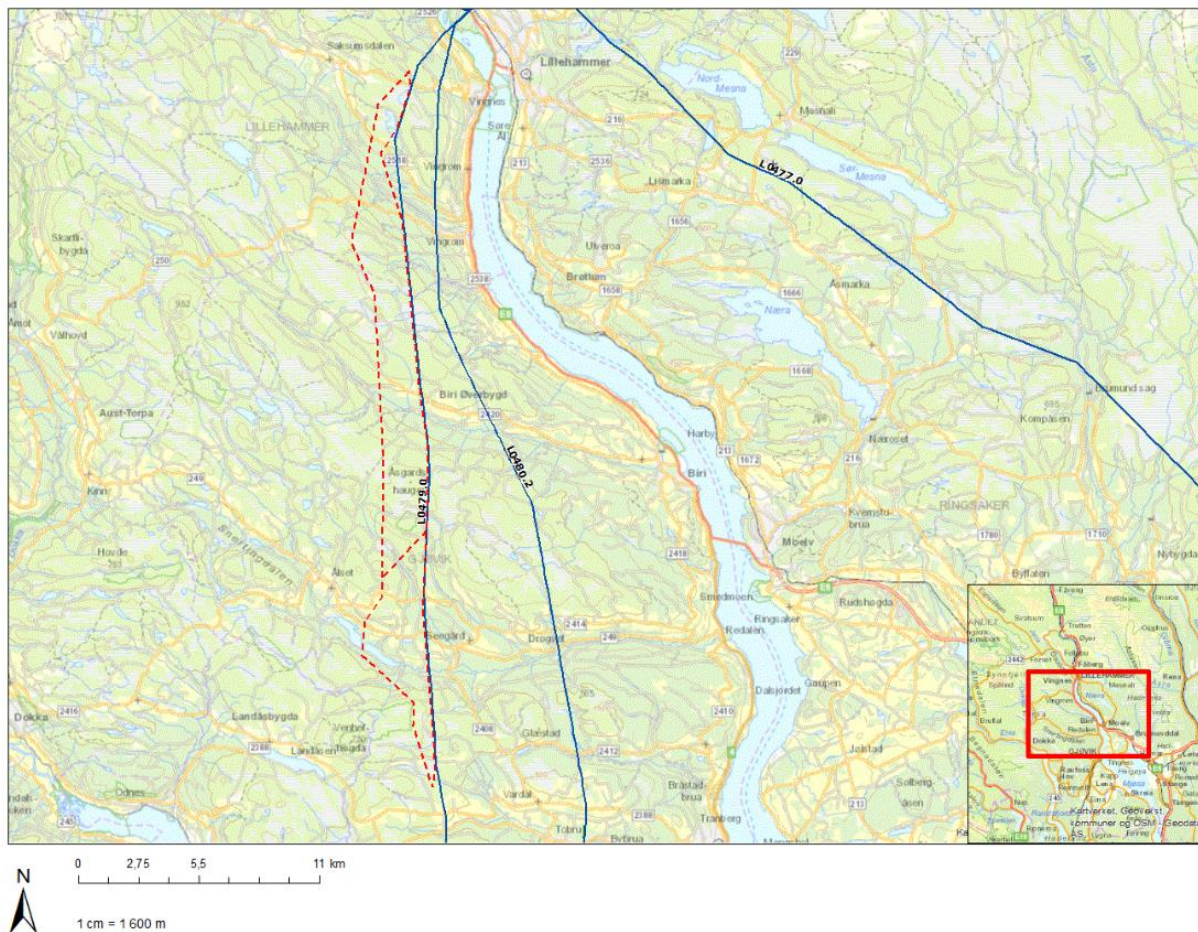
Ved alternativ 2a Hovemoen vil omleggingen av Rendalen-ledningen bli minimal.

Små omlegginger av Øvre og Nedre Vinstraledningene (alternativ 1.9 og 1.10) samt Fåberg – Røykåsledningen (alternativ 1.11)

Ved alternativ 2a Hovemoen vil omleggingene av kraftledningen til Røykås, samt Øvre og Nedre Vinstra-ledningene bli minimale.

4.2. Område 2: Ledningstrasé Lillehammer – Skyberg

Ledningstrasé omtalt i dette kapittel er uavhengig av valgte stasjonsalternativ på Lillehammer. Ledningsstrekket starter ved Ramnumsætra sør for Lillehammer og strekker seg ned til Skyberg transformatorstasjon (**Feil! Fant ikke referanseilden.**). Omtalen nord for Ramnumsætra (kalt område 1) er i kapittel over. Omtalen sør for Skyberg (område 3) er i kapittelet nedenfor. Statnett melder tre alternativer for ledningsføring mellom Lillehammer og Skyberg; parallellføring med Røykås-Fåberg (kalt alternativ 2.1), et vestlig alternativ (kalt alternativ 2.2) samt en travers / forbindelse mellom de to alternativene (kalt 2.3).

Figur 3: Traséalternativer for område 2; 2.1 parallellføring med Røykås-Fåberg og 2.2 vestlig alternativ, samt en forbindelse 2.3 mellom de to alternativene rett nord for Snertingdalen.

4.2.1 Alternativ 2.1 Parallellføring med dagens Røykås-Ulven

Fra området Ramnumsætra går traséen først i parallell med Røykås-Fåberg forbi Stortjernet og deretter i ny trasé rundt Klinnlistua. Sør for Stortjernet går traséen bort fra parallellføring i ca. 5 km da det i dag allerede er trangt med tanke på nærføring i området Døsen. Ledningene går i parallell fra Kolerudhagan igjen, og derfra helt ned til Skyberg stasjon. Traséalternativet er totalt ca. 33 km langt.

Traséalternativ går igjennom noe myr- og tjernområder første strekket med antatt utfordrende grunnforhold. Traséen går etter Kolerudhagan i lett kupert terreng i parallell med Fåberg-Røykås. Videre sørover går terrenget over i større myrområder før terrenget faller av ned mot Biri Øverbygd. Videre i parallell sørover går ledningen øst for Åsgardhaugen med traséens høyeste parti på ca. 725moh. Alternativet medfører nærføring med Audenhuslihytta, ved Øverbygdsvegen, Karlstad og til enkelte fritidsboliger ved Rotbakkvegen. Også ved passering av Snertingdalesvegen vil det være nærføring mot Bergengen, Mønstreplassen og Nyberghågan. Her vil det være behov for å tilpasse traséen ytterligere gjennom videre detaljering og planlegging. Fra Snertingdal går traséen videre sørover forbi Viberg hytte, over Slåtmyra og så ned til nye Skyberg stasjon.

Avbøtende tiltak kan være å tilpasse traséen i forhold til skogsområder med større naturverdier og unngå så langt som mulig å bygge mastepunkter i myr. Traséen kommer ikke i konflikt med registrerte kulturminner. Det er godt med veier langs med ledningen, liten terrengforskjell og gode klimatiske forhold. Utfordringer med alternativet er at traséen berører en del myrområder, medfører noe nærføring og kryssinger av noen dalfører med noe utfordrende terreng. Å bygge i parallell kan også medføre et behov for å overføre traséstrekkninger mellom ledningene (eksisterende og ny) og dette fører til utkoblingsbehov. Dette gjør traséalternativet mer krevende. Det kan også stedvis være utfordrende grunnforhold på grunn av alunskifer.

4.2.2 Alternativ 2.2 Vestlig alternativ

Fra området Ramnumsætra går traséen sørvestover på vestsiden av Stortjernet før traséen vinkler sørover mot Nydøssætra. Traséen vinkler så først sørøst deretter sørover mellom Kalverudsætra og Brattbergsætra, passerer vest for Stumlia og Brattåshaugen naturreservat før ledningen går over jordene ved Ligard og Fåreng og krysser midt på Ringsjøen. Traséen vinkler så sørøstover, runder rundt Øytjernet naturreservat og føres inn på Skyberg stasjon. Traséalternativet er totalt ca. 35km langt.

Ledningen passerer nær en hytte ved Høgåsmyra. Status på hytta er ukjent per dags dato, men ut fra ortofoto fremstår hytta som lite brukt. Tilsvarende rett sør for elven Vismunda hvor det finnes et bygg rett sør for grusvei samt rett vest for Brattås, der traséen passerer Fladlisetra og Ligardsætra. Traséen bør tilpasses for å begrense ulempene for bebyggelsen. Ved Ringsjøen passerer traséen to bygninger, trolig uthus eller enkle fritidsboliger.

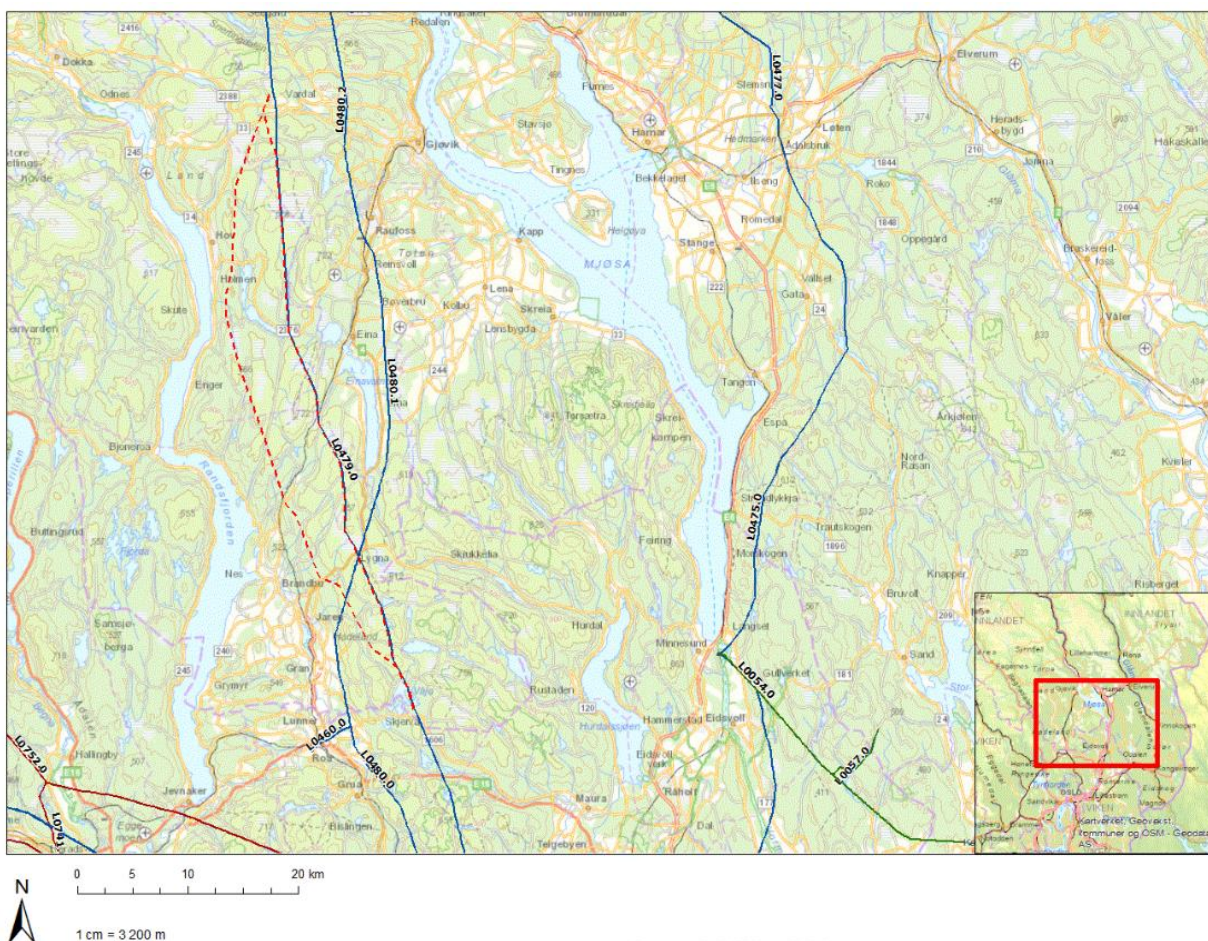
Avbøtende tiltak vil være å tilpasse traséen i forhold til skogsområder med større naturverdier og unngå så langt som mulig å bygge mastepunkter i myr. Traséen kommer ikke i konflikt med noen registrerte kulturminner. Det er godt med veier langs med ledningen, liten terrengforskjell og gode klimatiske forhold. Alternativet medfører berøring med en del myrområder, noe nærføring og kryssinger av noen dalfører med noe utfordrende terreng. Det kan også stedvis være utfordrende grunnforhold på grunn av alunskifer.

4.2.3 Alternativ 2.3 Forbindelse mellom 2.1 og 2.2

Statnett melder en forbindelse fra parallellføringsalternativet og over til det vestlige alternativ før Snertingdal. Dette er for å unngå problematikk rundt nærføring gjennom Snertingdal.

4.3. Område 3: Ledningstrasé Skyberg – Gullerud stasjon

Omtalen nord for Skyberg (kalt område 2) er i kapittel over. Omtalen sør for Skyberg ned til Gullerud (område 3) er i dette kapittelet (**Feil! Fant ikke referanse-kilden.**). Statnett melder to alternativer for ledningsføring mellom Skyberg og Gullerud; parallellføring (kalt 3.1) og et vestlig alternativ (kalt 3.2).

Figur 4: Trasealternativer område 3; 3.1 parallellføring med Røykås-Fåberg og 3.2 vestlig alternativ.

4.3.1 Alternativ 3.1 Parallellføring med dagens Røykås-Ulven

Alternativ 1 innebærer parallellføring med ledningen Røykås-Fåberg. Traséen er totalt ca. 65 km. Parallellføringen avviker fra Skyberg stasjon frem til Gildrehaugen for å unngå nærføring. Herfra og videre sørover går den i parallell helt inn til ny stasjon ved Gullerud i Gran kommune. Tvungen parallellføring (master står utenfor hverandre) vil trolig være problematisk enkelte steder, men der hvor det er mulig vil dette være ønsket byggeform.

Fordelen med alternativet er at man ved en parallellføring samler inngrepene. Eventuelle behov for veibygging vil gagne begge ledninger. Ulempen er at trasébredde kan oppleves som større ved parallellføring. I tillegg må man under bygging og vedlikehold måtte forholde seg til en parallellførende ledning med tanke på sikkerhet. Når det gjelder nærføring så vil det ved Granhaug være et småbruk som kommer nær inntil ledningen hvor innløsning eller tilpassing av dagens Røykås-Fåberg for å skape plass vil måtte vurderes. Parallellføring vil medføre ny ledningsføring i hytteområde Lygna, men den nye ledningen vil ligge lengre fra hyttene enn dagens ledning. I tillegg vil tvungen parallellføring i området kunne medføre at ledningene ikke blir oppfattet som fullt så dominerende. Sanering av dagens Fåberg-Ulven vil også forbedre situasjonen for de nedre hyttene på Lygna.

Totalt vil traséen medføre sanering av ca. 64km av dagens Ulven-Fåberg.

4.3.2 Alternativ 3.2 Vestlig alternativ

Traséen er totalt ca. 68km og går i de vestlige strøkene av Toten- og Hadelandsregionen. Bakgrunnen til alternativet er å ha en løsning hvor ledningene Skyberg – Gullerud og Røykås – Fåberg går i to forskjellige traséer. Alternativet medfører trasé for det meste i jomfruelig terreng. Generelt fremstår det som at de vestlige delene av område 3 er mindre befolket og innehar mer uberørt natur enn de østlige delene. Traséen legges vest for Trevatn. 132kV ledningen Dokka-Fall går nord-sør i dette området, i tillegg til en skogsbilvei, slik at plasseringen av ny trasé stort sett gir seg selv frem til Halmrasthaugen.

Herfra vinkler traséen rett mot egnet krysningspunkt av Rv.4 ved Amundrud. Krysningspunktet er valgt for å begrense ulempe for nærmiljøet samtidig som traséen unngår å komme innenfor hytteområdet på Lygna. Videre fortsetter traséen mot Grasåsen og inn i parallell med dagens Røykås-Fåberg.

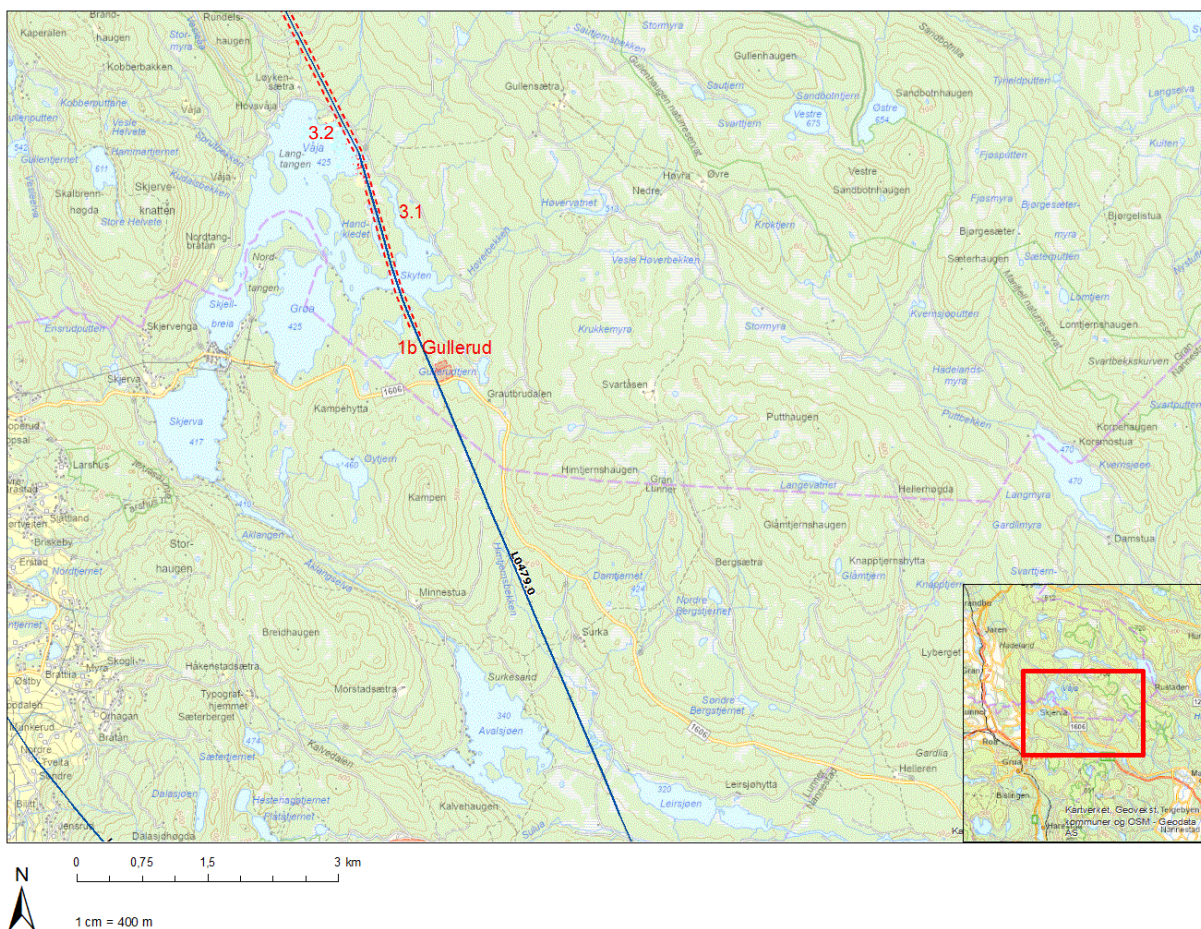
Terrenget inn mot Gullerud er bedre for fremføring av ledningene i parallell hvor ny ledning legges på østsiden av dagens Røykås-Fåberg. Man oppnår også større avstand til hyttene ved krysningspunktet av vannet Skyten.

Fordelen med traséen er at den anleggsteknisk forventes å være enklest å bygge da den påvirkes mindre av andre ledninger og har mindre nærføring. Traséen er også det alternativet som ligger lavest i terrenget og vil dermed også trolig har minst utfordringer med tanke på klimalaster. Ulempen med det vestlige alternativet er at det medfører at man bygger i mer uberørt natur enn ved parallellføring.

Totalt vil traséen kunne medføre sanering av ca. 64km av dagens Fåberg-Ulven.

4.3.3 Alternativ 1b Gullerud stasjon

Ved sanering av dagens Ulven-Fåberg er det behov for tiltak for å legge til rette for videreføring av tosidig forsyning av Glitres underliggende nett. I Gran kommune planlegger derfor Statnett ny transformatorstasjon for å erstatte T-avgreningen mellom dagens kraftledning Ulven-Fåberg og Hadeland stasjon (**Feil! Fant ikke referanseilden.**). Hadeland stasjon er bygget i 1998 og er et viktig utvekslingspunkt mellom transmisijsnettet og underliggende regionalnett. Hadeland transformatorstasjon eies av Statnett og Glitre. Statnett planlegger å flytte hele sitt anlegg ut av Hadeland stasjon til den nye transformatorstasjonen i Gran.

Figur 5: Stasjonsalternativ 1b Gullerud i Gran kommune.

Fem mulige løsninger og arealer har vært sett på (Tabell 3). Ett av alternativene meldes; alternativ 1b Gullerud. Alternativ 1b Gullerud ligger der fylkesvei 1606 krysser Fåberg-Røykås ledningen helt sør i Gran kommune.

Tabell 3: Mulige alternativer for ny transformatorstasjon i Gran eller Lunner kommune.

Alternativ 0b	Utvidelse/tilpasning eksisterende stasjon (nullalternativet)
Alternativ 1b	Gullerud
Alternativ 2b	Brovoll øst
Alternativ 3b	Brovoll vest
Alternativ 4b	Kampen

Gullerud er et godt alternativ ut fra grunnforhold og topografi, og er gjennomførbar for transformatortransport. Gullerud gir best fleksibilitet for videre ledningsføring sørover. Ut fra hensynet til omgivelsene vurderer vi Gullerud som stasjonstomt til å være noe bedre enn Brovoll spesielt på grunn av Brovolls nærhet til mye brukte friluftsområder og at stasjonen vil bli godt synlig i landskapet. Gullerud ligger derimot innenfor nedslagsfelt reservedrikkevannskilde.

Alternativ Gullerud er plassert der fylkesvei 1606 krysser Fåberg-Røykås ledningen sør i Gran kommune. Den gamle traséen mellom Follum og Minne krysser stasjonsplasseringen i nord. Det er ca. 6 km fra T-avgreningen ved Roa til Gullerud. Adkomst til stasjonen er via fylkesvei 1606. Gullerud ligger tett på eksisterendeledninger og gir liten total belastning på miljø sammenliknet med de andre alternativene for ny stasjon. Arealet er regulert til landbruk, natur og friluftsliv i Gran kommuneplans arealdel og består av skog av lav og middels bonitet, samt noe myr. Stasjonsplasseringen er forsøkt optimalisert slik at den ikke berører myr.

Arealet ligger innenfor sikringszone nedslagsfelt drikkevann i Lunner kommunes arealplan. Sikringssonen gjelder suppleringsvannkilden Skyten, som ligger ca. 400 meter nord for planlagt stasjonsareal.

Det er ingen verneområder ved Gullerud og det er ikke registrert viktige naturtyper eller truede arter. Det er ikke registrert kartlagte friluftslivsområder, men det er noen stier i området som tyder på at det er brukt av turgåere. Stasjonen er langt fra bebyggelse og ligger ikke slik i terrenget at den vil bli synlig for omgivelsene. Ledningsføring av Glitre sin 132 kV til Gullerud vil kunne innebære berøring med kommunalt verneverdig kulturminnelokalitet på Skjerva.

4.4. Anleggsarbeid, transport, drift og vedlikehold

Under anleggsarbeidet vil maskiner, materiell og personell bli fraktet ut til ledningstraséen på eksisterende veier eller med helikopter. Transport utenfor traktor- og skogsbilvei vil foregå med terrengkjøretøy fra nærmeste vei. Det kan bli behov for noe opprusting og/eller nybygging av vei.

I konsesjonssøknaden vil det inngå en foreløpig transportplan, som blant annet skal beskrive hvilke veier som ønskes brukt i anleggs- og driftsfasen. NVE kan i konsesjonsvedtaket stille betingelse om at miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) skal utarbeides og godkjennes før anleggsstart. I en slik plan skal det blant annet beskrives hvordan anleggsarbeid og transport skal foregå, for å gi informasjon og minst mulig skade og ulemper for omgivelsene.

Når anlegget er i drift vil det foregå inspeksjoner og vedlikeholdsarbeid, som for eksempel rydding av vegetasjon.

Den meldte løsningen skal ivareta hensyn til ytre miljø og sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) både i planleggings-, bygge- og driftsfasen av anleggene. Dette ivaretas blant annet gjennom å hensynta kartlagte miljøverdier, unngå skredutsatt terreng og ha en sikker men skånsom adkomst til traséen.

Før innsending av konsesjonssøknad vil det bli gjennomført en risikokartlegging av bygge- og anleggsaktivitetene. Formålet med kartleggingen er å identifisere ulike risikoforhold som måtte oppstå

i plan- og prosjekteringsfasen. Videre skal kartleggingen beskrive miljø- og SHA-risikoforhold som kan oppstå under bygge- og anleggsarbeidene.

5. Vurderte løsninger som ikke meldes

De meldte løsningene er valgt ut fra tekniske og økonomiske hensyn, samt Statnetts vurderinger av hensyn til miljø og samfunn. I dette kapittelet presenteres vurderte traséløsninger og plasseringer av stasjoner som Statnett basert på nåværende kunnskap har valgt å ikke gå videre med.

5.1. Ikke meldte alternativer for nye stasjoner

5.1.2 Alternativ 3a Balbergskaret

Alternativ Balbergskaret ligger på Balbergkampen nordøst for Lillehammer, på ca. 550 moh, 3,5 km i luftlinje fra dagens Fåberg stasjon (**Feil! Fant ikke referanse-kilden.**). Stasjonsplasseringen var tenkt i nærheten av dagens T-avgrening på 300 kV linjen mellom Fåberg-Rendalen ned til Vang-Minne-Frogner.

Arealet er registrert som landbruk, natur og friluftsliv med hensynsone friluftsliv i Lillehammer kommunes arealplan. Arealet er delvis kupert, men det er tilstrekkelig areal for å sikre mulighet for utvidelse og fleksibilitet. Området består av gammel skog med lav bonitet. En langstrakt rygg ligger mellom to myrer som er merket med stor dybde >1 m. Myrarealet er ca. 40 daa. Det er ikke registrert viktige naturtyper eller kulturminner i området. Sør for Vassmyra er området registrert som et svært viktig friluftsområde. Det er en utfartsparkering ved Knarudringen langs adkomstveien i dalen og det er flere turstier i det vurderte området. Området er brukt som utmarksbeite for både småfe og storfe.

Transportmulighet for transformator er krevende og Statnett ser det ikke som realistisk å gjøre tiltak for å kunne tilfredsstille krav til adkomstveien. Av denne grunn frafalt Balbergskaret, i tillegg til at det er nærområde/friluftsområde for Lillehammer. I tillegg løser ikke ny stasjon på Balbergskaret verken arealbeslag inn i tettbebygde områder i Lillehammer eller kryssing av Lågendeltaet naturreservat, da alle transmisjonsnettsledningene fortsatt vil gå gjennom Lillehammer og Lågendeltaet naturreservat.

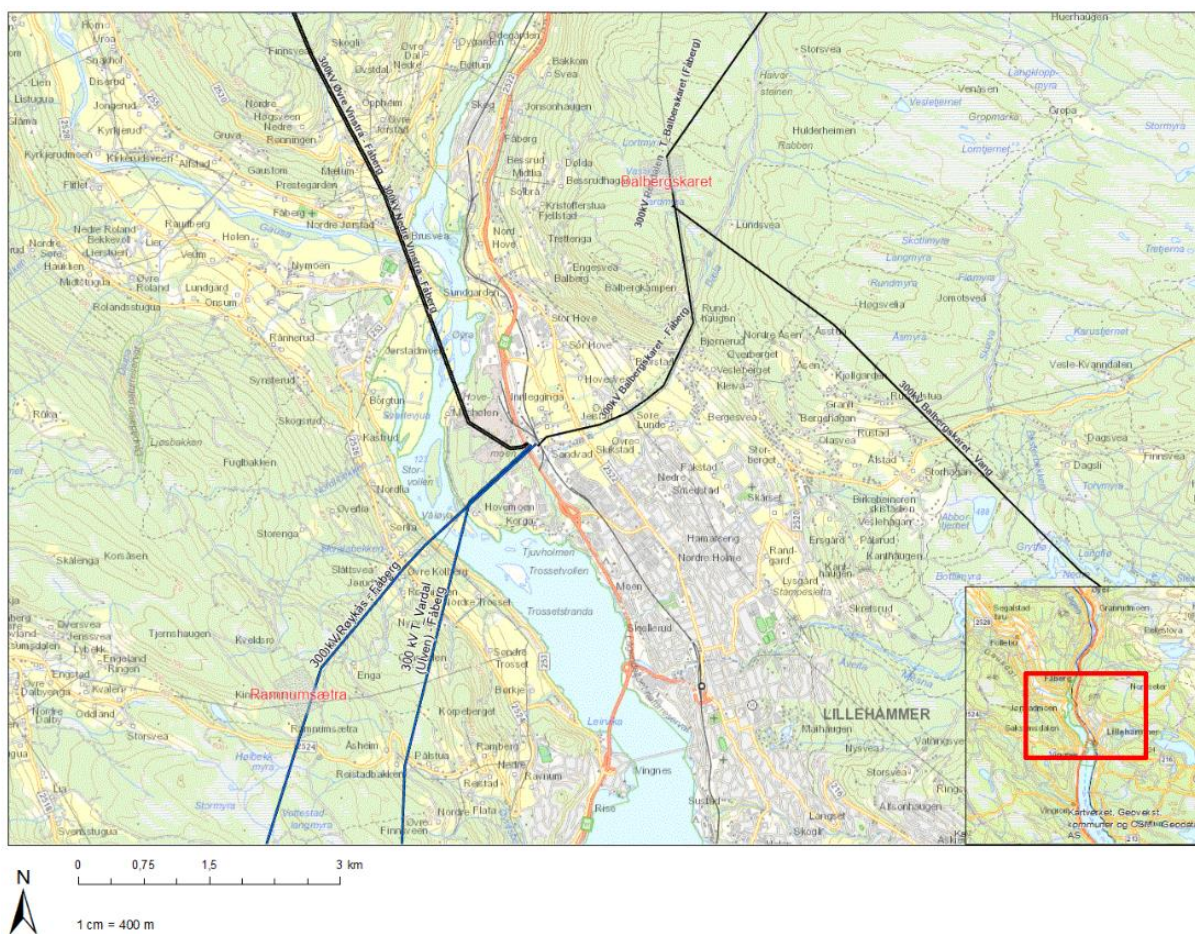
Dette alternativet medfører også nye traseer mellom Statnetts anlegg og Elvias anlegg på Fåberg.

5.1.2 Alternativ 4a Ramnumsætra

Alternativ Ramnumsætra, også kalt Korsåsvegen eller Kveldro ligger sørvest for Lillehammer, retning Saksumdal. Arealet ligger mellom Statnett sin 300 kV ledning Fåberg-Røykås og Elvia sin 22 kV ledning (**Feil! Fant ikke referanse-kilden.**). Alternativet ligger på 600 moh, ca 3.8 km fra Fåberg stasjon. Arealet er kupert, men det er tilstrekkelig med areal for å sikre mulighet for utvidelse og fleksibilitet. Mulig adkomst ville vært via Døsvegen og Saksumdalsvegen fra Vingrom.

Ramnumsætra er registrert som landbruk, natur og friluftsliv i Lillehammer kommunes arealplan. Arealene rundt Ramnumsætra er registrert med barskog med middels og høy bonitet, men mye av dette er nylig hugget. Øst for Fåberg – Røykås ledningen er arealene kartlagt som mulig dyrkbar jord og det slippes sau og storfe på utmarksbeite. Området nord for Ramnumsætra er registrert som viktig friluftsområde. Mellom Ramnumsætra og Korsåsen er et område regulert til motorcross og skytebane i en eldre reguleringsplan. Det er ikke registrert viktige naturtyper i området og det er ingen registrerte kulturminner i området. Plassering av ny stasjon på Ramnumsætra vil innebære omlegging av trasé over Gausa. Kryssing av Gausa medfører inngrep i lokalt viktig naturtype gråor-heggeskog, kartlagt, men omfanget vil avhenge av valgt masteplassering. Det vil også innebære kryssing av naturreservatet ved Lågen. En stasjon på Ramnumsætra vil bli synlig fra Lillehammer sentrum.

Ny stasjon på Ramnumsætra har de samme utfordringene som Balbergskaret. Alternativet vil heller ikke løse utfordringer med nærføring gjennom Lillehammer da alle transmisjonsnettsledningene vil gå gjennom Lillehammer og krysse Lågendelta naturreservat. I tillegg vil det være nødvendig med nye traseer mellom Statnetts anlegg og Elvias anlegg for å forsyne Elvia, som dermed også må krysse gjennom naturreservatet.

Figur 6: Alternative stasjonsplasseringer i Lillehammer som ikke meldes; Balbergskaret og Ramnumsetra.

5.1.3 Alternativ 2b Brovoll øst og 3b Brovoll vest

Alternativ Brovoll ligger rett vest for Kalvehaugen, nord for E16, i Lunner kommune (**Feil! Fant ikke referanse-kilden.**). Alternativet innebærer noe lengre ledningsføring enn alternativene Gullerud og Kampen. Arealet er regulert til landbruk, natur og friluftsliv i Lunner kommunes arealdel og berører skog av middels og høy bonitet, samt noe myrareal. Terrenget for Brovoll øst er relativt flatt med flere myrer og bekker. Terrenget for Brovoll vest er kupert med blokker, flere myrer og bekker. Brovoll øst og Brovoll vest er vurdert identisk på miljø. Stasjonsplasseringen, uavhengig av østlig eller vestlig plassering, ligger høyt i terrenget og vil være synlig fra omkringliggende landskap. Stasjonsplasseringen kommer ikke i berøring med kjente kulturminner.

Stasjonsplasseringen med tilhørende ledningsomlegging berører ikke verneområder, og det er ikke registrert viktige naturtyper eller truede arter. Det er ikke registrert kartlagte friluftslivsområder, men området er betydelig brukt for turer både sommer og vinter. Rett ved planlagt stasjonsplassering er en stor utfartsparkering som gir muligheter i et større sti- og løypenett. Brovoll skistue ligger ca. 800 m sørøst for utfartsparkeringen.

Statnett har valgt å ikke gå videre med alternativ Brovoll da dette vurderes som mindre gunstig for tekniske løsninger enn Gullerud. I tillegg gir alternativet mindre fleksibilitet i ledningsføring sørover.

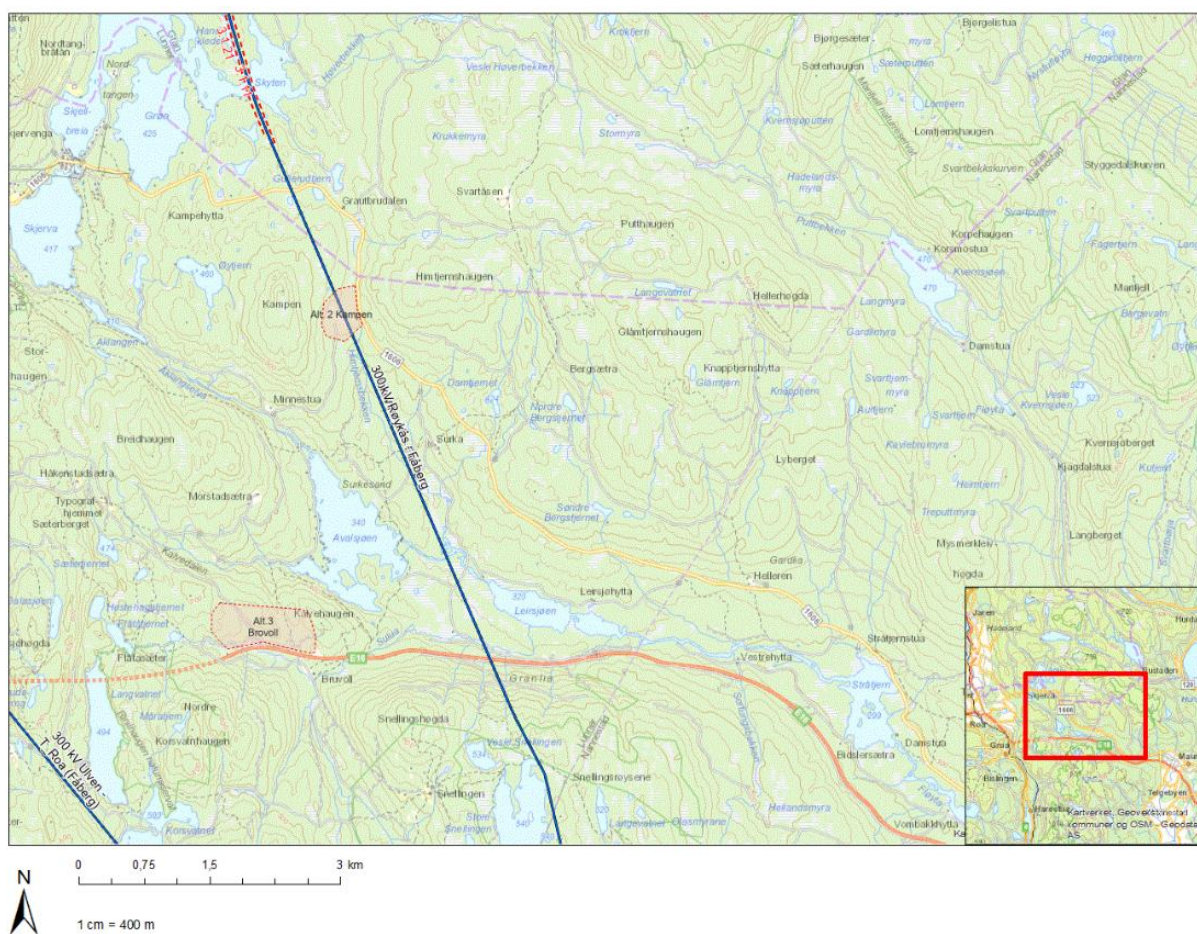
5.1.4 Alternativ 4b Kampen

Alternativ Kampen ligger rett vest for og ved fylkesvei 1606. Alternativet er ca. 1,5 km sør for alternativet Gullerud, rett sør for kommunegrensen mellom Gran og Lunner (**Feil! Fant ikke referanse-kilden.**). Kampen ligger i Lunner kommune. Alternativet får noe større konsekvenser for miljø på grunn av noe lengre ledningsomlegging enn for det meldte alternativet Gullerud. Arealet er regulert til landbruk, natur og friluftsliv i kommuneplanens arealdel og berører skog av lav, middels og høy bonitet, samt større myrareal. En stasjonsplassering på Kampen antas å gi store konsekvenser

for myrene i området og vil innebære mye masseutskiftning. Kampen er et høydedrag på nesten 600 moh. og stasjonen er tenkt plassert i høydedragets østside. På grunn av terrenget vil stasjonen være synlig i terrenget, men det er ikke bebyggelse i området.

Det er ingen verneområder ved Kampen og det er ikke registrert viktige naturtyper eller truede arter. Det renner flere mindre bekker gjennom det planlagte stasjonsområdet og det er en større bekk, Hemtjernbekken, som renner 50 meter øst for området, mellom planlagt stasjonsareal og Oppdalslinna (veg 1606). Det er ikke registrert kartlagte friluftslivsområder, men det er observert noen stier i området.

Statnett har valgt å ikke gå videre med alternativ Kampen på grunn av konsekvenser for myrene i området og at alternativet innebærer mye masseutskiftning. I tillegg får alternativet større konsekvenser for miljøet på grunn av lenger ledningsomlegging av regionalnettsledninger.

Figur 7: Stasjonsalternativer som ikke meldes; Kampen og Brovoll (øst og vest).

5.2. Kabling i bru over Lågen

Myndighetenes policy for bruk av jord- og sjøkabel er beskrevet i Nettmeldingen [Stortingsmelding 14 2011/12], der det står at sentralnettet (300 og 420 kV) skal bygges som luftledning, bortsett fra i noen unntakstilfeller:

- Der luftledning er teknisk vanskelig eller umulig, som for eksempel i byer og ved kryssing av større sjøområder.
- Dersom ekstrakostnaden for kabling av en begrenset delstrekning kan forsvares med at det gir særlige miljøgevinster sammenliknet med luftledning og/eller en begrenset strekning med kabling kan gi en vesentlig bedre totalløsning alle hensyn tatt i betraktning.

Statnett melder ikke kabel over Lågen da meldte løsning for Lillehammer – Gran erstatter dagens luftledning. Vi anser derfor ikke ulempene for Lågendeltaet naturreservat som økte som følge av tiltaket. For at det skal være aktuelt å bygge kabel fremfor luftledning, må den høye ekstrakostnaden

veies opp av gevinsten ved reduserte naturinngrep eller andre ulemper. Samtidig er det verdt å merke seg at en eventuell kabel også vil innebære inngrep i naturen i form av ryddet kabeltrasé med permanent vei ved siden av på Hovemoen og et stykke oppover mot Ramnumsætra, i tillegg til at kabel vil innebære relativt store muffeanlegg for muffeutstyr og reaktorlegg der luftledning går ned i kabel.

5.3. Ikke meldte traséalternativer

5.3.1 Alternativ 1.12 Østlig alternativ over Gausa

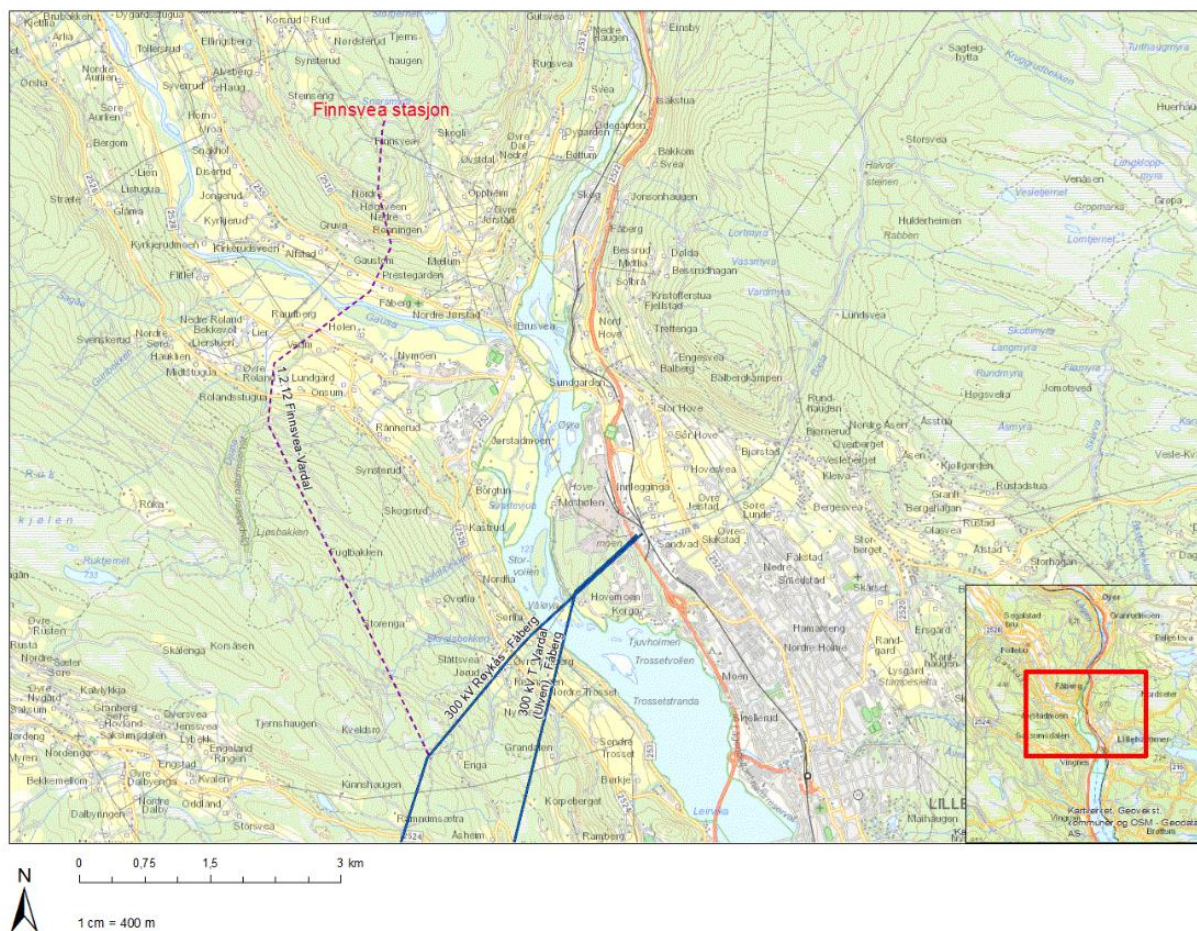
Fra Finnsvea stasjon føres traséen sørover, passerer vest for Høgsveen krysser Gausdalsvegen mellom Prestgarden og Gaustorm (**Feil! Fant ikke referanseilden.**). Ledningen krysser deretter over elven Gausa, over Baklivegen og frem til Djupa med garden Veum i øst. Her vinkler ledningen tilnærmet sørover. Totalt blir ny trasé ca. 8km.

Traséen føres ned et bratt parti fra Finnsvea stasjon forbi Nordre Høgsveen og Gruva og vil medføre nærføring av to bygg på Nordre Høgsveen. Det legges til grunn som standard en parallellavstand på 20m mellom ytterfasene mellom høyspentledninger. Nærføringen blir henholdsvis rundt 50m og 40m. Til bebyggelsen på Gruva vil det være rundt 100m fra ytterfasen til bolighus.

Traséen passerer så over Gausdalsvegen mellom Prestgarden og Gaustorm hvor avstanden til bebyggelsen er større enn 100m. Fra kryssningen av Gausa og frem til Baklivegen består arealene i det vesentlige av jordbruksarealer. Ved Baklivegen passerer traséen vest for gården Veum og øst for Bakelivegen 255 med henholdsvis ca. 140m og 90m til boligene. Traséen krysser så over et høydedrag med jordbruksarealer frem til elveleiet Djupa. Nær til dette høydedraget er det registrert en del fornminner fra jernalderen. Traséen må tilpasses for å unngå disse.

Før Haukelivegen er det bolighus på begge sider av traséen, forventet avstand er rundt 70/110m til bygninger. "Djupa"-senkningen er trolig utfordrende å prosjektere og bygge i og her vil det trolig være behov for noen tilpasninger for å få frem ledningene som parallellavstand og valg av mastetype.

Alternativet er forkastet av hensyn til nærføring.

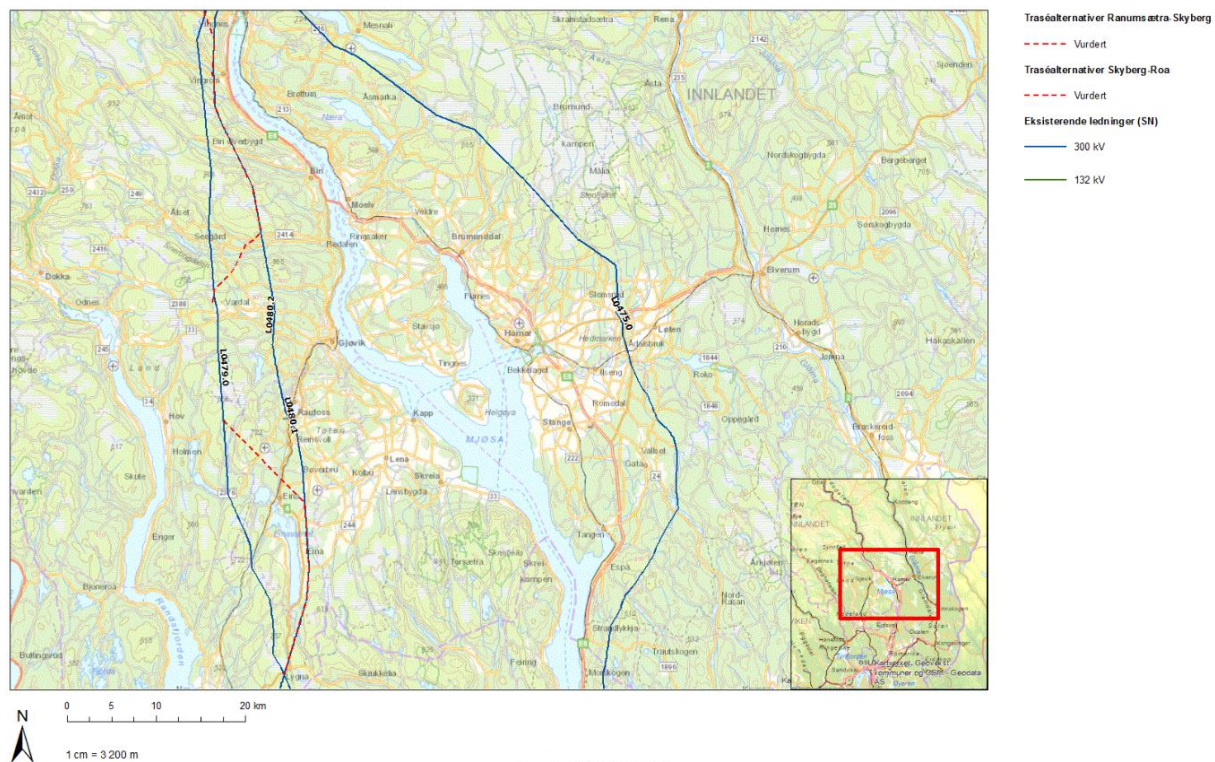

Figur 8: Ikke meldt alternativ for ledningsføring fra Finnsvea og sørover i område 1.

5.3.2 Alternativ 2.3 og 3.3 Parallellføring med dagens Ulven-Fåberg

Vi melder ikke parallellføring med dagens Ulven-Fåberg. Grunnen er at vi oppnår lite fordeler ved gjenbruk/nærhet til eksisterende trasé. På grunn av nærføring vil det være nødvendig å avvike fra traséen flere steder eller innløse bebyggelse. Traséen kommer også flere steder i større grad enn de meldte alternativene i berøring med viktige tur og friluftsområder. Traséen er også lenger og mer kostbar å bygge.

Dersom man skulle bygge i eksisterende trasé krever dette at dagens kraftledning Ulven-Fåberg saneres først, og dette ansees som utfordrende på grunn av medfølgende lange utkoblingstider. Dette er derfor ikke et reelt alternativ.

Figur 9: Traséalternativer i område 2 og område 3 som ikke er meldt.

6. Arealbruk og forholdet til eksisterende planer

Under gis en oversikt over kjente planer i området som kan bli berørt av den planlagte nettførsterkningen. Det tas forbehold om at oversikten ikke er fullstendig.

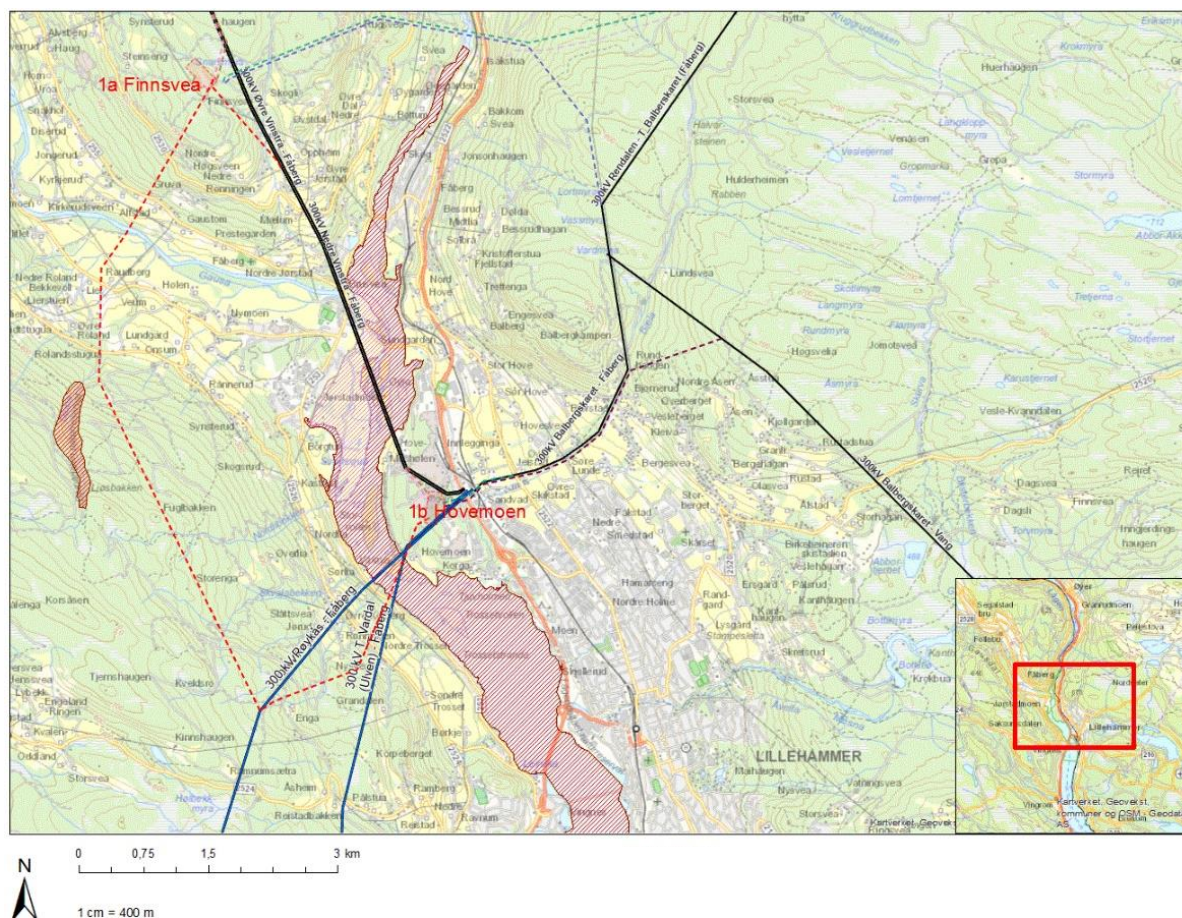
6.1. Verneplaner

I vernede områder kan kraftledninger normalt ikke etableres med mindre det gjøres unntak fra eller endringer i vernebestemmelsene. Planlagte ledningstraséer kommer med stor sannsynlighet i berøring med eller nært inntil tre naturreservat, og disse er omtalt under. Utover dette er ikke meldte traséalternativer planlagt gjennom eller inntil eksisterende eller foreslåtte, kjente verneområder.

6.1.1 Lågendeltaet naturreservat

Dagens Fåberg stasjon ved Lillehammer ligger like øst for Lågen og totalt fire av Statnetts kraftledninger krysser gjennom Lågendeltaet naturreservat som følge av dette (**Feil! Fant ikke referanse kilden.**). Ledningene Fåberg-Ulven og Fåberg-Røykås krysser Lågendeltaet naturreservat ved Våløya omtrent midt i reservatet og ledningene fra Øvre og Nedre Vinstra krysser Lågendeltaet naturreservat lengre nord, ved Jørstadmoen. I tillegg krysser ledningene Øvre og Nedre Vinstra Lågendeltaet fuglefredningsområde.

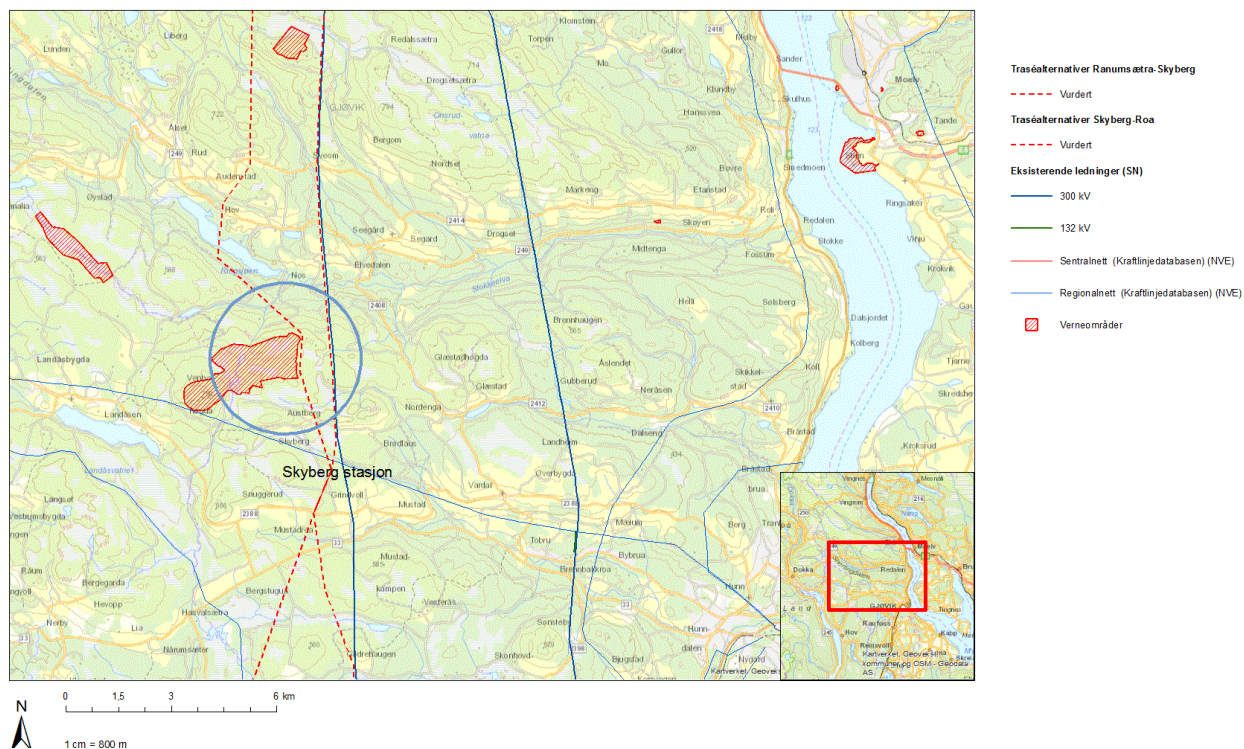
Lågendeltaet er et av Norges største innlandsdelta, og reservatet strekker seg fra kommunegrensa mot Øyer i nord til om lag to kilometer sør for Vingnesbrua. Området er meget viktig som raste- og beiteområde for mange fuglearter. Dersom ny stasjonsplassering på Lillehammer blir på Hovemoen vil dagens ledningstraséer opprettholdes og det vil medføre uendret konsekvens for verneområde i driftsfasen, men anleggsfasen vil medføre betydelige ulemper for reservatet. Dersom ny stasjonsplassering på Lillehammer blir på Finnsvea vil antallet transmisjonsnettledninger gjennom Lågendelta naturreservat reduseres til én (Røykås-Fåberg). Antall regionalnettsledninger vil derimot øke, samt at Statnett må anlegge to kraftledninger over Lågen rett nord for Lågendeltaet naturreservat. Statnett vil gjennom utredningsprogrammet utrede konsekvensene ved de to stasjonsplasseringene, ulempen med å etablere ledningen gjennom verneområdet og vurdere mulige avbøtende tiltak for ledningen.

Figur 10: Ved stasjonsalternativ 2a Hovemoen vil like mange transmisijsnettledninger som i dag gå gjennom Lågendeltaet naturreservat. Ved alternativ 1a Finnsvea vil to transmisijsnettledninger gå rett nord for reservatet, en ledning vil krysse Gausa og en transmisijsnettledning (Fåberg-Røykås) vil bli værende gjennom Lågendelta naturreservat.

6.1.2 Øytjernet naturreservat

Vestlig alternativ i område 2, rett nord for planlagt transformatorstasjon på Skyberg i Gjøvik kommune, er planlagt tett inntil Øytjernet naturreservat. Naturreservatet ligger på åspartiet midt mellom Randsfjorden og Mjøsa, på grensa mellom Søndre Land og Gjøvik kommuner (**Feil! Fant ikke referanse kilden.**). Formålet med naturreservatet er å bevare et relativt variert skogområde med betydelige innslag av gammel naturskog og med rike forekomster av den sjeldne og sårbare lavarten huldrestry. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige økologiske prosesser. Statnett har planlagt ledningen med vinkler for å holde den utenfor naturreservatet.

Figur 11: Vestlig alternativ i område 2 er planlagt tett inntil Øytjernet naturreservat.

6.2. Kommunale planer

Energianlegg som er omfattet av energiloven er unntatt planbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette medfører at det ikke kan stilles krav til reguleringsplan eller dispensasjon fra gjeldende kommunale planer når det gjelder kraftledninger som omfattes av krav til konsesjonsbehandling og konsekvensutredning. Forholdet til kommuneplanens arealdel i de berørte kommunene er beskrevet under.

6.2.1 Lillehammer kommune

Kommuneplanens arealdel gjelder for perioden 2020-2023 (2030). Lillehammer kommune blir berørt av ny stasjonsplassering, enten det blir på Hovemoen eller Finnsvea. I tillegg berøres kommunen av både omlegging av eksisterende ledninger og ny Lillehammer – Gran ledning, samt riving av eksisterende 300 kV-ledning på strekningen mellom eksisterende Fåberg stasjon og til kommunegrensa i sør.

Området Hovemoen er regulert til næringsvirksomhet i Lillehammer kommunes arealplan. Området er videre regulert til masseuttak-næringsområde i reguleringsplan for grusuttak / næringsområde Hovemoen Lillehammer kommune. Det er også planlagt ny E6 over Lågen og gjennom Hovemoen, i tillegg til at det er store interesser for næringsutvikling i området.

Kommunens drikkevannskilde ligger like sør for stasjonsplassering på Hovemoen. Dette tema må utredes nærmere og det må vurderes om avbøtende tiltak er tilstrekkelig for å sikre drikkevannskilden. Av nevnte årsaker ønsker ikke Lillehammer kommune et stasjonsalternativ på Hovemoen og Statnett har hatt utstrakt møtevirksomhet med Lillehammer kommune på grunn av stasjonsalternativet på Hovemoen.

Området Finnsvea er regulert til landbruk- natur og friluftsliv i Lillehammer kommunes arealplan. Det er ikke andre planinteresser i området som Statnett er kjent med.

Ledningsføringene i Lillehammer kommune går for det meste gjennom områder regulert for landbruk- natur og friluftsliv i kommunens arealplan. Alternativ Finnsvea medfører ledningsføring over Gausdalen, og denne traséen krysser område for vedtatt arealplan for riksveg 255 Gausdalsvegen.

Ledningsføringen er planlagt vest for område avsatt til Vestlia boligområde og vil ikke komme i berøring med dette. Videre er planlagt ledningsføring mellom Finnsvea og Skyberg ikke i berøring med reguleringsplan for Korsåsen skyte- og motorcrossbane.

6.2.2 Øyer kommune

Ledningsalternativ for ny kraftledning Vang-Finnsvea og Rendalen-Finnsvea går så vidt innom sørlige del av Øyer kommune. Arealet er regulert til landbruk- natur og friluftsliv i kommuneplanen. Kommuneplanens arealdel gjelder for perioden 2018-2028. Området er innenfor vedtatte arealplan E6 Storhove - Øyer. Alt C0. Videre detaljering av ledningstrasé kan optimalisere løsningen i dette området slik at berøringen blir så liten som mulig.

6.2.3 Gjøvik kommune

Kommuneplanens arealdel gjelder for perioden 2020-2032. Gjøvik kommune påvirkes av ledningsføring for ny kraftledning samt sanering av eksisterende. Planlagt ny trasé går for det meste gjennom landbruk, natur- og friluftsliv i Gjøvik kommunes arealplan.

Vestlig trasé kommer så vidt i berøring med område regulert til fritidsbebyggelse (F11) og rett øst for regulert naturområde na11 Gråsteinmyra. Videre detaljering av ledningstrasé kan optimalisere løsningen i dette området slik at påvirkningen blir så liten som mulig.

Både vestlig trasé og parallellføringsalternativet kommer i berøring med LNFR for spredt bebyggelse (4) ved Stumlia.

Vestlig alternativ er planlagt vest for naturområde na 26 Kvekasetra og øst for naturområde na 14 Ausdalsmyrene. Videre detaljering av ledningstrasé kan optimalisere løsningen ytterligere i dette området.

Vestlig alternativ vil ved Ligarden komme nært område for spredt bolig- og fritidsboligbebyggelse.

Parallellføringsalternativet vil medføre ny trasé nært opptil område for fritidsbebyggelse f3 ved Brattåshaugen naturreservat da ledningstrasé per i dag er planlagt vest for dagens ledning Fåberg-Røykås.

Forbindelsen mellom parallellføring og vestlig alternativ er planlagt rett nord for området for spredt fritidsbebyggelse lfs1 Skonnord. Videre detaljering av ledningstrasé kan optimalisere løsningen i dette området slik at påvirkningen blir så liten som mulig.

Sør for ny transformatorstasjon på Skyberg er ledningstraséen planlagt over område for spredt boligbebyggelse (3) ved Inngjerdinga. Traséen er optimalisert for ikke å medføre nærføring til boliger.

6.2.4 Søndre Land kommune

Kommuneplanens arealdel gjelder for perioden 2016-2026. I Søndre Land kommune føres begge meldte traséalternativ gjennom landbruk, natur- og friluftsliv i kommunens arealplan. Statnett er ikke kjent med andre planinteresser i området.

6.2.5 Vestre Toten kommune

Kommuneplanens arealdel gjelder for perioden 2012-2023. Det er kun ledningsalternativet parallellføring som medfører traséføring i Vestre Toten kommune. Traséalternativet er planlagt i område regulert til landbruk, natur- og friluftsliv i kommunens arealplan.

Alternativet (parallellføring til dagens Fåberg-Røykås) medfører kraftledning innenfor hensynssone nedslagsfelt drikkevannskilde Skjelbreia (H110_1). Dette tema må utredes nærmere og det må vurderes om avbøtende tiltak er tilstrekkelig for å sikre drikkevannskilden.

6.2.6 Gran kommune

Kommuneplanens arealdel gjelder for perioden 2023-2035. For stasjonsalternativ Gullerud er området for planlagt stasjonsplassering regulert til landbruk- natur og friluftsliv i Gran kommunes arealplan. Gullerud medfører stasjonsplassering innenfor hensynssone nedslagsfelt reservedrikkevannskilde Skyten. Dette tema må utredes nærmere og det må vurderes om avbøtende tiltak er tilstrekkelig for å sikre drikkevannskilden.

Alternativet med parallellføring til Røykås-Fåberg innebærer ledningstrasé gjennom hensynssone friluftsliv H530_1 og H530_2 regionalt viktig friluftsområde Øståsen. Alternativet innebærer også trasé gjennom hensynssone Områderegulering Lygna skisenter, samt område regulert til idrettsanlegg ved Lygna (E-241). Traséen fortsetter videre sørover gjennom flere hensynssoner; hensynssone bevaring naturmiljø H560_5 og hensynssone drikkevann H110_3.

6.3. Private planer

De meldte traséalternativene og stasjonsutvidelsene kommer ikke i konflikt med kjente private planer.

7. Virkninger for miljø, naturressurser og samfunn

I dette kapittelet gis en generell omtale av konsekvenser av store kraftledninger for miljø, naturressurser og samfunn. Det blir også redegjort for de sannsynlige konsekvensene av det meldte tiltaket, så langt en har oversikt over disse. Opplysningene er samlet inn gjennom møter med berørte kommuner og fylker, i tillegg til gjennomgang av informasjon i planer, diverse databaser og informasjonssider på internett. En konsekvensutredning må gjennomføres før Statnett kan søke konsesjon for det planlagte tiltaket (les mer om forslag til utredningsprogram i kapittel 10).

Planlagt ledning fra Lillehammer til Gran vil for det meste gå gjennom skoglandskap, og noen fjell- og myrområder. Stedvis vil ledningen også krysse jordbrukslandskap. Ledningen er tidvis innom tettbygde strøk og hytteområder, samt krysser og nærfører naturreservater. Det vestlige alternativet vil berøre tettbygde strøk i noe mindre grad enn alternative med parallellføring med Fåberg-Røykås.

7.1. Landskap

Virkningen på landskapet blir ofte vurdert som den viktigste negative effekten av kraftledninger. Ledninger i transmisjonsnettet har store dimensjoner og kan virke dominerende i åpne landskapsrom. Det er derfor viktig å tilpasse ledningsføringen til landskapsformer og vegetasjon. I skogsterreng vil ryddebeltet (ca. 40 meter bredt) kunne bli den mest dominerende landskapspåvirkningen.

Stasjonsanlegg er plasskrevende, og god plassering og tilpasning i landskapet er vesentlig for å minimere synligheten av anleggene. Det eksisterende ledningsnettet, bebyggelse og topografi kan være faktorer som begrenser mulighetene for slike tilpasninger.

Landskapsbilde vil påvirkes av nye kraftledninger. Det er for det meste barskog i området og ingen landskapsvernområder. Ved bygging av ny ledning, eller det reinvesteres med master som er større enn dagens konstruksjon, vil landskapsbilde kunne forringes. Ny kraftledningen mellom Fåberg og Ulven vil innebære master med en større konstruksjon enn dagens betongmaster Fåberg – Ulven.

Hovedtrekk ved meldte løsninger:

Avhengig av valgte stasjonsalternativ i Lillehammer kommune vil ryddebelter og ny kraftledningstrasé bli synlig i landskapet fra Lillehammer sentrum og omkringliggende områder. Finnsvea ligger høyt og innebærer betydelig omlegging av ledninger og dette vil påvirke landskap i mye større grad enn stasjonsplassering på Hovemoen. Ledningsstrek over Lågen og Gausa vil også medføre negativ effekt for landskap.

Videre sørover vil kraftledningen innebære at én kraftledning erstattes av en annen, men den nye ledningen vil være betydelig mer synlig i landskapet enn den eksisterende da den vil være høyere og bestå av mer fremtredende master. Ved videre detaljering kan ledningen planlegges slik at den fremstår mest mulig smidig plassert i landskapet, enten i parallell med dagens Røykås-Fåberg eller i ny trasé lengre vest og det kan vurderes avbøtende tiltak som kamuflering. Se gjerne kapittel 10 for mer om avbøtende tiltak.

En stasjonsplassering på Gullerud vil ikke medføre noen særlig synlighet i landskapet.

7.2. Kulturminner og kulturmiljø

Kraftledninger og transformatorstasjoner kan ha både direkte og visuelle virkninger på kulturminner og kulturmiljø. Direkte virkninger oppstår om mastepunkter, anleggsplasser, transportveier eller andre anlegg gjør at kulturminner blir fysisk skadet eller fjernet, slik at kunnskaps- og opplevelsesverdiene relatert til kulturminnet eller kulturmiljøet reduseres. Slike skader kan i de fleste tilfeller unngås ved tilpasning av trasé og masteplassering. De visuelle virkningene avhenger av ledningens/transformatorstasjonens plassering i forhold til kulturminnet, og vurderes ut fra om de er utilbørlig skjjemende eller ikke, jf. kulturminneloven § 3 [3].

Forminner er alle norske og kvænske kulturminner eldre enn 1536, disse er automatisk fredet etter kulturminneloven. Bygninger som er eldre enn 1650 er automatisk fredet. Nyere tids kulturminner er alle kulturminner som er yngre enn 1536. Slike kulturminner er ikke automatisk fredet, men kan likevel være vedtaksfredet. Samiske kulturminner (inkludert bygninger) er automatisk fredet om de er eldre enn 100 år, det samme gjelder skipsfunn. Statnett kan bli pålagt å bekoste kulturminnefaglige undersøkelser av berørte arealer før byggestart i henhold til kulturminnelovens § 9.

Hovedtrekk ved meldte løsninger:

Det er kjente automatisk fredede kulturminner i eller i nærheten av ledningstraséen. Det er ikke kjente automatisk fredede kulturminner på meldte stasjonslokalteter på Finnsvea eller Gullerud, men det er rikt med kulturminner i området rundt Hovemoen og flere av dem er automatisk fredet.

Ytterligere kulturminneundersøkelser vil gjennomføres, både for mastepunkt og i forbindelse med endring av underliggende nett. Se kapittel 10 for mer omtale av dette. Gjennom videre planlegging og detaljering vil man kunne tilpasse både traséen og stasjonsplasseringene i forhold til eventuelle kulturminner slik at man berører disse i så liten grad som mulig.

7.3. Friluftsliv og reiseliv

Kraftledninger og transformatorstasjoner vil kunne forringe opplevelsesverdiene for friluftslivsinteressene, særlig i områder som fra før er lite berørt av tekniske inngrep. Eventuelle negative virkninger er avhengig av områdets karakter, områdets bruksintensitet og hvor skånsomt anleggene tilpasses landskapet.

Uansett om kraftledning legges i en godt landskapstilpasset trasé, vil effekten for friluftslivsinteressene ofte være at ledningen framstår som et uønsket fremmedelement. Også i nærfriluftsområder, som lokalbefolkningen bruker ofte, vil en ny kraftledning kunne forringe opplevelsesverdien – selv om disse områdene kan ha inngrep fra før.

Det foreligger ingen kjente undersøkelser som tilsier at bygging av en kraftledning vil gi målbare negative effekter for reiseliv.

Hovedtrekk ved meldte løsninger:

Det planlagte tiltaket vil berøre friluftslivsinteresser i stor grad, da mange av områdene langs de planlagte traséene og stasjonene brukes til turer og rekreasjon, gjennom hele året. Det er mange friluftsområder med stor betydning langs og under ledningsstrekkeene, både nordfra og inn til Fåberg, langs dagens ledning Fåberg – Røykås (parallellføringsalternativet) og vestover i eventuell ny trasé.

Flere merkede stier og skiløyper krysser de meldte traséene flere steder. Ved Lygna er det områder mye brukt til friluftsliv. Parallellføring vil trolig bli sett på som negativt i hytteområde Lygna. Imidlertid vil ny ledning ligge lengre unna hyttene enn dagens ledning. I tillegg vil tvungen parallellføring i området kunne bidra til at ledningsfremføringene blir oppfattet som mindre dominerende. Sanering av dagens Fåberg – Ulven vil også forbedre situasjonen for de nedre hyttene på Lygna.

Ved Brovoll er områdene mye brukt til friluftsliv, og særlig skigåing på vinteren. Brovoll skistue ligger rett ved foreslåtte stasjonsalternativ.

Fordi man erstatter én kraftledning med en ny vil merbelastningen for friluftslivet i forhold til i dag ikke bli veldig stor. Det vil også, gjennom utredning og videre planlegging, kunne sørges for at belastning på friluftsliv og rekreasjon blir så liten som mulig for tiltakene og kanskje forbedret dersom sanering medfører at områder som er mye brukt blir mindre berørte enn i dag.

7.4. Naturmangfold

Kraftledninger og transformatorstasjoner kan påvirke naturmangfold dersom anlegget lokaliseres i viktige leveområder (biotoper) for planter og dyr. For vegetasjon er det anleggsfasen som medfører størst ulemper, på grunn av skogrydding, kjøring i terrenget og opparbeidelse av anleggsveier, masseuttak og baseplasser.

Traséplanlegging er det viktigste tiltaket for å redusere virkningene på naturmangfold.

Flere vernede naturområder vil berøres langs ledningsstrekkeene. Dette er i hovedsak naturreservater, foruten et fuglefredningsområde vest for dagens Fåberg stasjon, ved Lågendeltaet. Lågendeltaet er et område med store naturreservater knyttet til fugleliv.

Hovedtrekk ved meldte løsninger:

Store deler av strekningen føres gjennom skog og det må sees videre på hvordan ledningen kan optimaliseres slik at den påvirker skog av høy bonitet og større naturverdier minst mulig.

Det er flere steder hvor både stasjonsplassering og ledningsføring vil komme i berøring med myr. Både stasjonens fotavtrykk og ledningstrasé må videre planlegges og detaljeres slik at man unngår

myrområder i så stor grad som mulig. Det kan for eksempel tilpasses slik at man kan så langt som mulig unngå å bygge mastepunkter i myr.

7.4.1 Fugl

Kraftledninger utgjør en kollisjonsrisiko for fugler i driftsfasen. Fuglebestandenes størrelse og utbredelse er imidlertid mer bestemt av forhold som mattilgang, hekkemuligheter, naturlige fiender og klima. Lokale bestander av fuglearter med dårlig manøvreringsevne kan likevel bli negativt påvirket på grunn av kollisjon med kraftledninger. Strømgjennomgang (elektrokusjon), hvor fugl dør som følge av berøring av to strømførende liner, eller strømførende line og jord, er ikke et problem for kraftledninger av denne størrelsen.

Hovedtrekk ved meldte løsninger:

Særlig for traséomleggingen rundt Lillehammer vil tiltaket kunne berøre fugl. Ved Hovemoen som stasjonsalternativ vil Lågendeltaet naturreservat ha like mange kryssende transmisjonsnettledninger som i dag. Ved Finnsvea som stasjonsalternativ vil antallet ledninger gjennom reservatet reduseres, men det vil medføre ledningsføring rett nord for Lågendelta naturreservat og over Gausa.

7.5. Klimagassutslipp

Statnett har som mål å legge til rette for realisering av Norges klimamål og være en premissgiver for utviklingen av det norske og nordeuropeiske kraftsystemet i en klimavennlig retning. I tillegg arbeider Statnett for å minimere det klimamessige fotavtrykket fra egen virksomhet.

I utbyggingsprosjektene skal teknologivalg (for eksempel bruk av komponenter som inneholder klimagassen SF₆), og tiltak for å redusere direkte og indirekte kilder til CO₂, vurderes. Indirekte kilder kan være inngrep i myrområder, mens direkte kilder kan være transport eller utslipp fra andre maskiner som brukes i anleggsgjennomføringen.

Hovedtrekk ved meldte løsninger:

Statnett har planlagt for reduserte klimagassutslipp i prosjektet gjennom prosjektering og tidlige vurderinger på arealbruk; ved å legge ny trasé så nært til eksisterende veier som mulig og med det begrense behovet for nybygging. Stasjonsplasseringer er planlagt slik at man unngår myrareal, og kraftledning vil detaljplanlegges slik at mastepunkter i så stor grad som mulig kan legges utenom myr.

Statnett ser ikke store variasjoner i klimagassutslipp mellom meldte løsninger på dette stadiet. Vi vil se på reduserte klimagassutslipp i videre planlegging og prosjektering og fram til konsesjonssøknad vil vi se på muligheter for ytterligere reduksjon i klimagassutslipp.

7.6. Jord- og skogbruk

En ny kraftledning legger beslag på produktivt skogareal innenfor ryddebeltet. Velteplasser for tømmer kan normalt ikke ligge under eller like i nærheten av ledningen. Kraftledninger vil bare i begrenset grad påvirke jordbruksproduksjon. Ulempene er vesentlig knyttet til eventuelle mastepunkter på dyrket mark, ved at de beslaglegger areal og gir driftsulemper. Etablering av transformatorstasjoner krever betydelige arealer som beslaglegges permanent. Jordbruksland er en knapp ressurs, og det er viktig å forsøke å unngå utstrakt bruk av jordbruksområder ved planlegging av nye transformatorstasjoner.

Begge ledningene Røykås-Fåberg og Ulven-Fåberg går for det meste gjennom skog av høy bonitet, samt noe jordbruksareal, særlig fulldyrka jord. Særlig ledningen Ulven-Fåberg går gjennom områder med fulldyrka jord, med store jordbruksområder øst for Einavatnet samt ved Hadeland og sørover.

Hovedtrekk ved meldte løsninger:

Planlagte kraftledning og stasjoner vil påvirke skogbruk da trasé for det meste er planlagt gjennom skogbrukslandskap. Noen steder vil traséen krysse jordbrukslandskap men detaljplanlegging av masteplassering kan bidra til at ulempene blir så små som mulig.

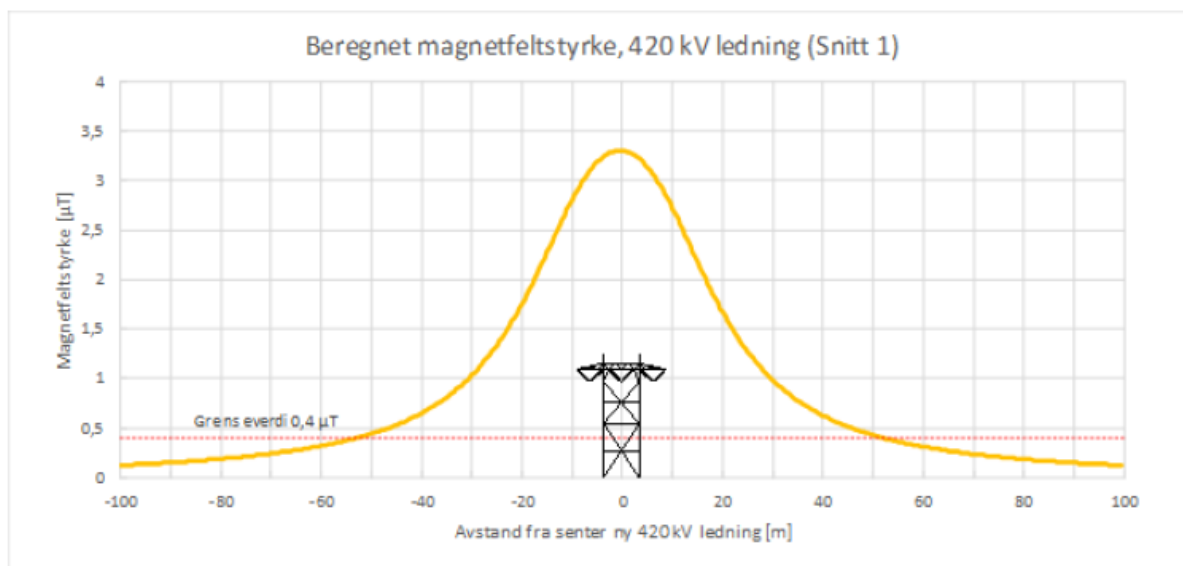
7.7. Elektromagnetiske felt og helse

Kraftledninger og andre strømførende installasjoner omgir seg med lavfrekvente elektromagnetiske felt (magnetfelt og elektriske felt).

Magnetfelt oppstår når det går strøm gjennom en ledning. Størrelsen på magnetfeltet avhenger av strømmen i ledningen, avstanden til ledningen og hvordan flere ledninger virker sammen. Den anbefalte eksponeringsgrensen for magnetfelt er satt med stor sikkerhets-margin. For magnetfelt ved høyspentanlegg er grenseverdien for befolkningen generelt 100 μT (mikrotesla). Først når magnetfeltet er 50 ganger høyere enn dette får vi målbare effekter på kroppen.

Ved oppføring av nye elektriske anlegg eller oppgradering av eksisterende, skal det utredes om magnetfeltet i nærliggende bygg kan bli høyere enn 0,4 μT . Eksponeringsnivået beregnes som årsgjennomsnitt. For bygninger med varig opphold hvor magnetfelt beregnes til over 0,4 μT skal det vurderes tiltak for å redusere nivået, i tråd med strålevernforskriftens § 26 om at all eksponering skal holdes så lav som praktisk mulig.

Magnetfeltet er avhengig av strømmen som går i ledningen og uavhengig spenningsnivå. Statnett forventer at belastningen i nettet generelt vil øke i fremtiden, slik at magnetfeltet på sikt også øker. Statnett vil frem mot konsesjonssøknad beregne forventet magnetfelt fra omsøkt og parallelle ledninger og illustrere resultatet som Figur 12. Utredningsgrensen på 0,4 μT er i dette eksemplet ca. 65 meter fra senter av ledningen.

Figur 12: Typisk eksempel på magnetfelt for en ny 420 kV kraftledning (ca. 370 MVA overføring).

7.8. Forurensning

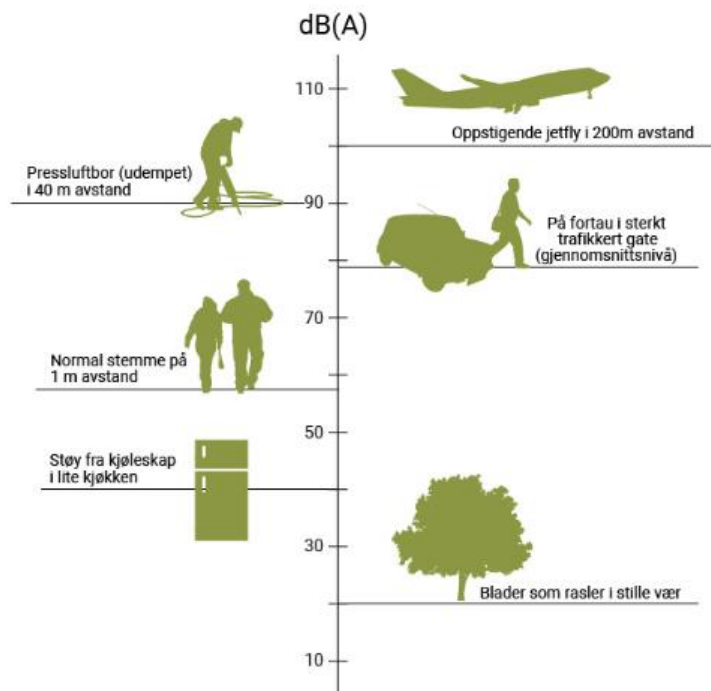
7.8.1 Støy og forstyrrelser

Transformatorstasjoner, 300 kV- og 420 kV-ledninger produserer hørbar støy. Lyden fra kraftledninger skyldes gnistutladninger på lineoverflaten og omtales ofte som koronastøy. Den forekommer spesielt i fuktig vær, regn og snø, eller når det er frost på faselinene, og høres hvis en oppholder seg nær ledningen. I tørt vær er støyen knapt hørbar. Koronastøy øker med økende spenning.

I Norge finnes det ikke noe eget regelverk for støy fra kraftledninger. Statnett har som mål at støyen fra kraftledningene i fuktig vær ikke skal overskride 50 dB ved kanten av byggeforbudsbeltet. Det er basert på internasjonale retningslinjer og krav som blant annet benyttes i Sverige og USA.

Statnett vil forholde seg til gjeldene retningslinje for industristøy i retningslinjen T-1442, samt målet om maksimalt 50 db ved kanten av byggeforbudsbeltet. Støyverdiene kartlegges nærmere i konsekvensutredningen.

LYDNIVÅ FRA FORSKJELLIGE KILDER

Figur 13: Lydnivå fra forskjellige kilder. (kilde: Norsk forening mot støy/miljøstatus.no)

Ledningen vil normalt ikke forstyrre FM-radio, DAB-radio, TV-bilde og annen lyd som sendes over FM-båndet. Optiske fiberkabler påvirkes ikke.

Dataskjermer med billedrør kan bli utsatt for flimrer ved nærføring av ledningen. LCD-skjermer påvirkes ikke.

7.8.2 Drikkevann

Bygging av kraftledninger og transformatorstasjoner utføres på en slik måte at forurensning til vann og grunn skal unngås.

Hverken kraftledninger eller transformatorstasjoner medfører utslipp som kan påvirke drikkevannskilder i en normal driftssituasjon. Siden transformatorer inneholder store mengder olje utformes stasjonsanleggene slik at olje og slukkevann vil bli fanget opp ved eventuelle lekkasjer eller brann.

For å unngå forurensning vil det bli utført en kartlegging av drikkevannskilder i området før anleggsarbeidene starter. Dette er spesielt viktig på Hovemoen og ved Gullerud. På Hovemoen er i dag et stort grunnvannspeil som er del av Lillehammer kommunes drikkevannskilde. Alternativ Gullerud ligger innenfor Skytten nedbørsfelt, som er reservedrikkevannskilde for Gran kommune.

Hovedtrekk ved meldte løsning:

Tiltaket er planlagt innenfor nedslagsfelt for drikkevann både ved Lillehammer og i Gran. På Hovemoen er stasjonsalternativet planlagt nært inntil kommunens hoveddrikkevannskilde. Ved Gullerud er tiltaket planlagt innenfor hensynssonen for kommunens reservedrikkevannskilde. Hensyn til drikkevann vil være et viktig tema å utrede gjennom konsekvensutredningene for tiltaket og det må vurderes hvorvidt avbøtende tiltak kan ivareta drikkevannskildene.

7.9. Bebyggelse

Innenfor en avstand av 10 meter på hver side av ledningen (målt fra ytre faseliner) vil det være byggeforbud. Det totale byggeforbudsbeltet for en 420 kV-ledning er ca. 40 meter bredt.

Hovedtrekk ved meldte løsning:

Det er ikke registrert boliger innenfor byggeforbudsbeltet til den planlagte ledningen, men noen steder går traséen gjennom bebygde områder, jf. kommuneplanene.

Planlagt trasé vil flere steder ha noe nærføring. For å få til nok avstand må for eksempel eksisterende kraftledninger flyttes på, alternativt må det vurderes innløsning av bygg med nærføringsproblematikk. Eksakt ledningsføring vil sees på i videre detaljplanlegging.

7.10 Flytrafikk og luftfartshindre

Kraftledninger kan være luftfartshindre og medføre fare for kollisjoner. For å forhindre ulykker stilles det krav til merking av ledningsspenn over en viss lengde og høyde. Dette gjøres normalt ved å benytte signalfargede master (røde og hvite) og markører på linene. Spesielt høye spenn vil kunne bli pålagt markering med lys. Der hvor flere ledninger går parallelt kan det i noen tilfelle være tilstrekkelig bare å merke én av ledningene.

Hovedtrekk ved meldte løsning:

Det er flere spenn på den planlagte ledningen som vil utløse krav om merking. Nøyaktig hvilke spenn som skal merkes vil bli avklart med Luftfartstilsynet.

8. Mulige avbøtende tiltak

Ved etablering av kraftledninger og transformatorstasjoner er det mulig å redusere negative virkninger ved å gjøre avbøtende tiltak. Eksempel på avbøtende tiltak er kamuflering av master og liner, skånsom hogst i traséen, sanering av eksisterende ledninger og kabling. I konsekvensutredningen vil det bli redegjort for aktuelle avbøtende tiltak under de ulike utredningstema.

8.1. Kamuflering av kraftledning

Der det er god bakgrunnsdekning (for eksempel vegetasjon, høydedrag, fjell), vil fargesetting av master gi god effekt. Malte master i mørk olivengrønn, og mattede liner med silikonbelagte isolatorer kan være mulige tiltak. Det er vesentlig at fargen på mastene etterligner skyggene i terrenget, og at den harmonerer med vegetasjonstypen i det aktuelle området. Barskog har et enhetlig fargeinntrykk gjennom hele året og fargesetting av master vil derfor ha best effekt i slike områder.

Matte liner, isolatorer og lineoppheg kan forhindre at ledningen reflekterer lys ved solskinn, avhengig av innfallsvinkelen for lyset

Figur 14: Bilde av kamuflert kraftledning. Linene er mattet, og isolatorene er av kompositt i stedet for av glass som er vanligst å benytte.

8.2. Trasérydding

Ryddegaten vil ofte være det mest synlige inngrepet i tilknytning til en kraftledning og særlig fjernvirkningen av en kraftledning knyttes til denne. Ved å unngå total rydding av skogen og sette igjen lavere vegetasjon i traséen, kan visuelle fjern- og nærvirkninger reduseres.

Dersom vegetasjon i traséen beholdes ved krysningsspunkter mellom veier, løyper og stier, kan innsyn i traséen hindres. Mastene kan som oftest plasseres i god avstand fra krysningsspunktet og skjermes av vegetasjonen. Fjernvirkningen av kraftledninger knyttes ofte til opplevelsen av ryddegaten. Der hvor vegetasjonen oppnår begrenset høyde, er det mulig å øke mastehøyden noe for å unngå rydding av skog i traséen, og dermed redusere de visuelle virkningene. Øyet oppfatter gjerne rette linjer som et fremmedelement som bryter med landskapet for øvrig. Fjernvirkningen kan derfor også reduseres ved at ryddebeltet justeres med bruk av ulik høyde på trær i randsonen og/ eller et mindre snorrett ryddebelte.

8.3. Tiltak knyttet til transformatorstasjon/bygg

Det er mulig å redusere negative visuelle virkninger fra en transformatorstasjon/omformerstasjon. NVE har utviklet en egen veileder om visuelle effekter av slike anlegg (NVE-rapport 63, 2012). De fremhever at ved etablering av en transformatorstasjon er en god og langsiktig planlegging avgjørende for å komme frem til gode avbøtende tiltak. Å erverve tilstrekkelig med areal rundt transformatorstasjonene er et viktig tiltak for å hindre at ny bebyggelse etableres tett inntil stasjonene og for å gi rom for en eventuell senere utvidelse.

Skjerming av stasjonen med vegetasjon eller med terrengforming er en fordel. Et belte med høye busker vil kunne hindre innsyn mot transformatorstasjonen, og vegetasjonsdekke av gress eller sedum kan gi den store flaten under koblingsanlegget et grønt preg. Stasjonsbygg bør gjerne ha en nøytral utforming og farge (f.eks gråtoner). Farging av stålet i koblingsanlegget kan ha kamuflerende effekt, og silikonbelagte isolatorer vil kunne redusere inntrykket noe. Eventuelle kondensatorbatteri kan samles i nær tilknytning til stasjonsbygget, enten på vegg eller innendørs, og frittstående kondensatorbatteri bør unngås om mulig. Dersom det er mange ledninger som kommer inn fra ulike retninger til en transformatorstasjon, bør det vurderes å kable noe for å gjøre landskapet mer ryddig.

8.4. Fugleavvisere

For så kraftige ledninger som finnes i sentralnettet, er det også først og fremst de tynne topplinene som kan medføre betydelig risiko for fuglekollisjoner.

Fugleavvisere er ofte spiraler eller liknende innretninger som festes på selve linene. Dette forstørrer lineoverflater, og kan i utsatte områder føre til at det blir med isproblemer. Det vil også gjøre ledningen med synlig i landskapet, noe som kan oppfattes negativt for folk som bruker området.

I hvor stor grad det er nødvendig med fugleavvisere, avhenger av hvor ledningene legges. Ledninger som føres tvers over naturlige ledeveier for fugl (f.eks ved kryssing av elver og vann), vil gjerne være mer problematiske enn ledninger som legges på skrå over eller langs ledeveien. I tillegg kommer det an på hvilke arter som lever i området, siden ulike arter både har ulikt syn og ulik evne til å manøvrere, samt er aktive til ulike tider på døgnet.

8.5. Mastetyper og parallellføring

Ulike mastetyper i ulike landskapsrom kan vurderes der landskapselementer må ivaretas spesielt. Opplevelsen av denne typen fremmedelementer i landskapet, vil imidlertid ofte variere sterkt. Tradisjonelle mastetyper (stål portalmast), bruker mer plass og krever bredere ryddebelt enn master med trekantoppheng. Rørmaster i kompositt kan fås i mange ulike farger, og gir et slankere preg enn standard stål portalmast. Det finnes mange slike mastetyper med både fordeler og ulemper for drift, vedlikehold og miljøtema, som kan være aktuelle.

Fordelen med å parallellføre ledninger er at man får samlet inngrep, der dette er mulig. Når ledningene går ved siden av hverandre, oppleves det gjerne som mest ryddig å ha samme mastetype (Figur 15).

Figur 15: Parallele traséer oppfattes gjerne som mest ryddige når man har samme mastetype. Her er 132 kV ledningene mellom Kvandal – Kanstadbotn og Kvandal – Kvitnes. Foto: Statnett.

8.6. Muligheter for sanering av eksisterende ledningsnett

Når det bygges en ny kraftledning, vil det i en del tilfeller være mulig å fjerne noe av eksisterende ledningsnett. Dette skyldes at behovet for, og funksjonene til underliggende nett, kan bli endret. Statnett planlegger å sanere kraftledningen Ulven-Fåberg når den nye 420 kV kraftledningen mellom Lillehammer og Oslo er satt på drift.

8.7. Kabling

Gjeldende praksis for å bygge nye forbindelser på de høyeste spenningsnivåene er at de skal planlegges som luftledninger. Meld.St. 14 (2011-2012). slår fast at det skal være en svært restriktiv kablingspraksis på de høyeste spenningsnivåene på grunn av vesentlig høyere kostnader. Kabling antas å redusere miljøpåvirkningen av en kraftforbindelse både visuelt og som barriere for dyre- og fugleliv, sammenlignet med luftlinje. Kabling på de høyere spenningsnivåene har likevel ikke bare miljømessige fordeler. Kablene må graves ned eller sprenges i fjell, med en total bredde på 15-20 m under installasjon, avhengig av antall kabler. Noen steder vil dette gi varige sår i terrenget, i motsetning til luftledninger som kan fjernes i sin helhet dersom det ikke lenger er behov for dem.

For mer informasjon om kabelanlegg, se <https://www.nve.no/media/2079/kabel-som-alternativ-til-luftledning.pdf>.

9. Forslag til utredningsprogram

I en konsesjonssøknad skal det redegjøres for tiltakets virkning på miljø, naturressurser og samfunn. Etter offentlig høring av meldingen vil NVE derfor fastsette et utredningsprogram for det meldte tiltaket. Hensikten med utredningsarbeidet er først og fremst å forsøke å oppnå optimale løsninger samt å sikre at virkningene blir hensyntatt under planleggingen av tiltaket. Dessuten skal utredningen gjøre det mulig å ta stilling til om tiltaket kan gjennomføres, og eventuelt på hvilke vilkår.

Konsekvensene av kraftledningen og forslag til avbøtende tiltak vil bli utredet i samsvar med NVEs utredningsprogram innenfor de ulike fagtemaene. Konsekvensutredningen skal omfatte meldte traséer og anlegg slik de er beskrevet i meldingen. Virkninger av baneanlegg og terrenginngrep som f.eks. anleggsveier, riggplasser og bygninger skal vurderes for alle relevante utredningstema som er angitt i utredningsprogrammet. Virkninger skal vurderes for både anleggs- og driftsfase for alle relevante utredningstemaer. Konsekvensutredningene vil bli publisert i sin helhet som vedlegg til konsesjonssøknaden.

9.1. Prosess og metode

Utredningene skal bygge på eksisterende kunnskap, og for alle fagtemaer skal relevant dokumentasjon gjennomgås. Det skal redegjøres for datagrunnlaget og metoder som er brukt for å vurdere virkningene av anleggene. Eventuelle faglige eller tekniske problemer ved innsamling og bruk av data og metoder skal beskrives. NVE anbefaler at det brukes standard metodikk, se oversikt i Miljødirektoratets veileder M-1324/2019 Konsekvensutredninger: anerkjent metodikk og databaser for innlegg av data.

NVEs veileder skal brukes som et hjelpemiddel, og vil gi detaljert informasjon om hvordan de spesifikke kravene som settes i utredningsprogrammet skal gjennomføres og presenteres, inkludert standarder for kartvedlegg. Informasjon skal innhentes fra lokale og regionale myndigheter, aktuelle interesseorganisasjoner og andre lokalkjente. Dersom kunnskapsgrunnlaget er for mangelfullt for å kunne vurdere virkninger av tiltaket, skal det gjennomføres feltbefaring. Dette skal også vurderes dersom regionale- eller lokale myndigheter peker på områder som viser seg å være spesielt viktig. I de tilfeller der nye registreringer er gjennomført, skal det oppgis dato for feltbefaringer, befaringsrute og hvem som har utført feltarbeidet og registreringene. Data som samles inn i forbindelse med utredningsarbeidet, skal legges inn i relevante offentlige databaser/registre, jf. ovennevnte veileder fra Miljødirektoratet.

Både fordeler og ulemper ved tiltakene skal belyses for alle relevante temaer. Tiltak som kan redusere eventuelle negative virkninger i anleggs- og driftsfasen skal vurderes for alle relevante temaer. Viktige områder skal vises på kart. I tillegg skal all ny, permanent arealbruk vises på kart.

Sensitive opplysninger skal skjermes, merkes «unntatt offentlighet» etter aktuelt lovverk, og legges som vedlegg. De elementene som kan beskrives mer generelt, skal inngå i den offentlige dokumentasjonen. Dette kan for eksempel være en beskrivelse av at det finnes rødlistede fuglearter i influensområdet og hvilke arter som finnes, men at reirplasseringer m.m. fremgår at et vedlegg unntatt offentlighet.

9.2. Beskrivelse av anleggene

I konsekvensutredningen skal det kun gis en kort oppsummering av konsesjonssøknaden der punktene under inngår. Eventuelt kan det henvises til søknaden som sammen med konsekvensutredning kan utgjøre et samlet dokument siden dokumentasjonskravene er overlappende etter energiloven og forskrift om konsekvensutredninger.

Begrunnelse for søknaden.

Beskrivelse av systemløsning og alternative systemløsninger. Mulighet for sanering og omstrukturering av eksisterende regional- og sentralnett skal vurderes.

Beskrivelse av omsøkte og vurderte alternativer innenfor valgt systemløsning.

Teknisk og økonomisk vurdering av systemløsningene sammenliknet med et nullalternativ.

For de ulike alternativene innenfor valgt systemløsning skal det fremgå hva som skiller alternativene i form av nytte- og kostnadselementer.

Det skal utredes muligheten for rivning og opprydding i eksisterende kraftledningsnett, herunder når de ulike ledningene/stasjonene skal rives. Kostnader, nyttevirksomheter, konsekvenser for forsyningssikkerheten og nettkapasiteten skal beskrives.

9.3. Kabel

Kabel (jord- og sjøkabel) som alternativ til luftledning skal gis en generell beskrivelse for 132 kV spenningsnivå. Utredningen skal omtale miljømessige, økonomiske, tekniske og driftsmessige forhold. Som grunnlag for den generelle beskrivelsen skal beskrives med utgangspunkt i tilgjengelig informasjon fra andre tilsvarende prosjekter.

9.4. Alternativer

Dagens situasjon beskrives som alternativ 0. Alle alternativer som er meldt skal vurderes opp mot dagens situasjon. Vurderte løsninger som ikke er aktuelle, skal beskrives slik at det tydelig kommer frem hvorfor man har valgt å ikke utrede alternativet/alternativene videre.

9.5. Tiltakenes virkning for miljø og samfunn

9.5.1 Landskap og visualisering

- Det skal gis en beskrivelse av landskap tiltaket berører.
- Landskapsverdiene, og hvordan tiltakene visuelt kan påvirke disse verdiene, skal vurderes. Vurderingen skal ta hensyn til eksisterende inngrep i landskapet.
- Tiltakene skal visualiseres. Visualiseringene skal gi et representativt bilde av utredede traséer og transformatorstasjoner.
- Det skal vurderes hvor kamuflerende tiltak kan ha effekt.
- Ulike mastetyper skal vurderes og beskrives med tanke på landskapet de planlegges gjennom. Relevante tiltak skal visualiseres fra utvalgte steder i de tettest bebygde områdene.
- Material- og fargevalg skal vurderes for alle deler av anlegget.

Fremgangsmåte:

De overordnede trekkene ved landskapet beskrives i henhold til «Nasjonalt referansesystem for landskap 2005/2» (www.nibio.no). Det anbefales en detaljeringsgrad tilsvarende underregionnivå eller mer detaljert. Verdier i landskapet og påvirkning av tiltakene skal beskrives og vurderes. Tekst, bilder og kart skal benyttes for å støtte beskrivelsene av landskapsvirkningene.

For vurdering av avbøtende tiltak har NVE gitt ut flere publikasjoner som anbefales brukt: Landskapstilpasset mastedesign - 9/2009, Kamuflering av kraftledninger - 4/2008 og Visuelle virkninger av transformatorstasjoner – 63/2012, Visuell tilpasning av mastetyper i regionalnettet – 60/2019 og Landskapsanalyse av kraftledningsmaster i regionalnettet – 74/2019.

Visualiseringene skal utføres som fotomontasjer og/eller 3D-visualisering. Utreder skal ta kontakt med kommunene for å velge ut representative fotostandpunkter. Aktuelle områder kan være ved bebyggelse, ferdselsårer, særlig viktige friluftsområder, turistattraksjoner og kulturmiljøer som blir berørt av tiltakene. Fotostandpunktene og -retning skal vises på et oversiktskart.

Utredningen for landskap skal sees i sammenheng med vurderingene for «kulturminner og kulturmiljø», «friluftsliv», «arealbruk» og «nærings- og samfunnsinteresser».

9.5.2 Norske og samiske kulturminner og kulturmiljø

Tiltaksområdet omfatter de enkelte traséalternativene, transformatorstasjonene og areal som berøres av nødvendige planlegg.

Kjente automatisk fredete kulturminner, vedtaksfredete kulturminner, nyere tids kulturminner og kulturmiljø i traséene og i influensområdene, skal beskrives. Med influensområde menes de områder hvor kulturminner og kulturmiljø kan bli visuelt berørt. Influensområdet vil ofte være betraktelig større enn selve tiltaksområdet.

Kulturminnene og kulturmiljøenes verdi skal vurderes og vises på kart.

Potensial for funn av automatisk fredete kulturminner skal angis og vises på kart.

Direkte virkninger og visuelle virkninger av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø skal beskrives og vurderes. Dette skal gjøres både for tiltaksområdene og influensområdene.

Det skal redegjøres kort for hvordan eventuelle negative virkninger for kulturminner kan unngås ved justering av tiltaket.

Fremgangsmåte:

Utredningen skal bygge på eksisterende kunnskap, og relevant dokumentasjon skal gjennomgås, for eksempel kulturminnesok.no, askeladden.ra.no/ og SEFRAC i Matrikkelen. Sametinget, Fylkeskommunene og lokale myndigheter/kilder skal kontaktes. For strekninger eller områder hvor gjennomgang av dokumentasjonen og kontakten med myndigheter/lokalkjente viser stort potensial for funn av hittil ukjente automatisk fredete kulturminner, skal vurderingene i nødvendig grad suppleres med befaring på barmark.

Riksantikvarens «Rettleiar: Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar» (2003) og NVEs veileder 2/2004 «Hensynet til kulturminner og kulturmiljøer ved etablering av energi- og vassdragsanlegg», skal benyttes i vurderingen. For å vurdere de visuelle virkningene benyttes NVEs veileder 3/2008 «Visuell innvirkning på kulturminner og kulturmiljø». Utredningen for kulturminner og kulturmiljø skal ses i sammenheng med vurderingene for «landskap og visualisering» og «friluftsliv».

9.5.3 Friluftsliv

- Det skal redegjøres for viktige friluftsområder som kan bli berørt av anleggene. Dagens bruk av friluftsområdene skal beskrives.
- Viktige områder av vesentlig betydning for rekreasjon og friluftsliv skal beskrives og vises på kart, f.eks. turstier, skiløyper og utsiktspunkt.
- Det skal vurderes hvordan anleggene vil kunne påvirke bruken av områdene, både direkte og indirekte gjennom visuell påvirkning og støy.

Fremgangsmåte:

Informasjon om dagens bruk av området skal innhentes fra lokale og regionale myndigheter, aktuelle interesseorganisasjoner og andre lokalkjente. Miljødirektoratets håndbøker nr. 18 «Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven» (2001) og veileder M98-2013 «Kartlegging og verdsetting av friluftsområder» kan benyttes i utredningen. Viktige områder og løyper skal vises på kart.

Utredningene skal ses i sammenheng med vurderingene for «landskap og visualisering», «kulturminner og kulturmiljø» og «arealbruk».

9.5.4 Naturmangfold

For dette temaet skal det utarbeides en offentlig og en ikke-offentlig versjon av fagutredningen, dette for å sikre at sensitive opplysninger skjermes i tråd med retningslinjer for håndtering av stedfestet informasjon om biologisk mangfold og offentlighetsloven § 24. Utredningene av naturmangfold skal ses i sammenheng med vurderinger av inngrepsfrie naturområder og verneområder under temaet arealbruk.

9.5.4.1 Naturtyper og vegetasjon

- Det skal utarbeides en oversikt over eventuelle verdifulle naturtyper og arter, prioriterte arter og utvalgte naturtyper som kan bli vesentlig berørt av anleggene.
- Det skal utarbeides en oversikt over kjente arter på Norsk Rødliste for arter 2015 og naturtyper på Norsk rødliste for naturtyper 2011, som kan bli vesentlig berørt av anleggene.
- Potensial for funn av ikke registrerte forekomster arter som er kritisk truede, sterkt truede og sårbare, jf. Norsk Rødliste for arter 2015, skal vurderes.

9.5.4.2 Fugl

- Det skal utarbeides en oversikt over fuglearter som kan bli vesentlig berørt av anleggene, med spesielt fokus på arter på Norsk Rødliste 2015 og prioriterte arter, ansvarsarter, jaktbare arter og rovfugl.
- Det skal vurderes hvordan anleggene kan påvirke fuglearter på Norsk Rødliste 2015, prioriterte arter, ansvarsarter, jaktbare arter og rovfugl gjennom forstyrrelser, områdets verdi som trekklokalitet, kollisjoner, elektrokusjon og redusert/forringet økologisk funksjonsområde.

9.5.4.3 Andre dyrearter

Det skal utarbeides en oversikt over andre dyrearter som kan bli vesentlig berørt av anlegget. Det skal vurderes om viktige økologiske funksjonsområder for kritisk truede, sterkt truede og sårbare arter, jf. Norsk Rødliste 2015 kan bli vesentlig berørt av anlegget.

Fremgangsmåte:

Kartlegging av naturmangfold skal skje etter gjeldende metodikk, NiN-systemet, ev. supplert med Miljødirektoratets relevante håndbøker ved behov. Utdaterte kartlegginger skal i nødvendig grad oppdateres. Havforskningsinstituttet skal kontaktes i forbindelse med utredninger av marint

naturmangfold. Naturtyper og vegetasjon, og informasjon om fugl og dyr som kan bli vesentlig berørt av anleggene skal vises på kart. I rapportens sammendrag skal det lages en tabell over hvilke rødlistede naturtyper, fuglearter og dyrearter som kan bli berørt av tiltaket, og antall kjente lokaliteter for hver enkelt art skal oppgis. Kartlegging av fugl skal gjøres på hensiktsmessig tid av året med

hensyn til hekketider og ev. trekkseong. Eksisterende registreringer og funn av hekkelokalteter og trekkruiter for rødlistede arter, prioriterte arter og ansvarsarter, skal kartfestes/beskrives. Utredningene av naturmangfold skal sees i sammenheng med vurderingene under temaet «arealbruk og bebyggelse».

9.5.4.4 Samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10

- Det skal gjøres en vurdering av om kraftledningen og andre eksisterende eller planlagte vassdrags- og energiltak, samt ny E10, i området samlet kan påvirke forvaltningsmålene for en eller flere truede eller prioriterte arter og/eller verdifulle, truede eller utvalgte naturtyper.
- Det skal vurderes om tilstanden og bestandsutviklingen til slike arter/naturtyper som nevnt over kan bli vesentlig berørt.

Fremgangsmåte:

I vurderingen skal det legges vekt på tiltakets virkninger for eventuelle forekomster av viktige naturtyper jf. Miljødirektoratets håndbok 13, utvalgte naturtyper i henhold til naturmangfoldloven § 52 og økosystemer som er viktige økologiske funksjonsområder for truede arter i Norsk Rødliste 2015 og prioriterte arter i henhold til naturmangfoldloven § 23. «Veileder Naturmangfoldloven kapittel II» kan legges til grunn i utredningene.

9.5.5 Arealbruk

Arealbehovet skal spesifiseres og tallfestes for de ulike delene av anlegget, f.eks. ledninger, transformatorstasjon, veier osv. Hva slags areal typer som båndlegges skal beskrives.

Endringer i arealbruk, herunder båndlegging av areal, skal beskrives.

Prinsipper og fremgangsmåte ved erstatning av grunn og rettigheter til mastefester og klausulert areal til kraftledning og transformatorstasjon skal beskrives.

Forholdet til andre offentlige og private planer og ev. krav til endringer av gjeldende planer skal beskrives.

Eksisterende og planlagt bebyggelse langs de nye anleggene kartlegges i et område på 100 meter fra senterlinjen. Det skal skilles mellom bolighus, skoler/barnehager, fritidsboliger og andre bygninger, og avstand til senterlinjen for bebyggelse innenfor 100 meter fra senterlinjen skal angis.

Det skal kort redegjøres for hvordan transport knyttet til realisering av tiltaket er tenkt gjennomført. Eventuelle behov for ny infrastruktur skal beskrives og vises på kart.

Områder som er vernet eller planlagt vernet etter naturmangfoldloven, kulturminneloven og/eller plan- og bygningsloven, og vassdrag vernet etter Verneplan for vassdrag som blir berørt av anleggene, skal beskrives og vises på kart. Det skal vurderes hvordan tiltaket eventuelt vil kunne påvirke verneverdiene og verneformålet, i anleggs- og driftsfasen.

Fremgangsmåte:

Utredningen for arealbruk skal ses i sammenheng med andre utredningskrav om for eksempel «landskap og visualisering», «friluftsliv», «naturmangfold» og «kulturminner og kulturmiljø».

9.5.6 Nærings- og samfunnsinteresser

9.5.6.1 Lokalt og regionalt næringsliv

Tiltakets eventuelle konsekvenser for lokalt og regionalt næringsliv skal vurderes, herunder sysselsetting og verdiskaping.

Antatt behov for varer og tjenester lokalt/regionalt skal beskrives.

Fremgangsmåte:

Vurderingen av virkninger skal ses i sammenheng med de vurderinger som gjøres under temaene "reiseliv" og «landbruk».

9.5.6.2 Reiseliv

Reiselivsnæringen i området skal beskrives, og anleggets mulige virkninger for reiselivet skal vurderes.

Fremgangsmåte:

Informasjon om dagens bruk av området skal innhentes fra lokale, regionale og sentrale myndigheter, aktuelle interesseorganisasjoner og andre lokalkjente. Vurderingen av virkninger skal ses i sammenheng med de vurderinger som gjøres under temaene "landskap og visualisering", "friluftsliv", «lokalt og regionalt næringsliv».

9.5.6.3 Landbruk

Landbruksaktivitet som blir berørt av anlegget skal beskrives, og virkninger for jord- og skogbruk, herunder driftsulemper, typer skogsareal som berøres og virkning for produksjon skal vurderes. Mengde skog, hva slags type og bonitet som berøres, inkludert rydde- og byggeforbudsbelte, skal omtales. Vesentlige endringer i ressursgrunnlaget eller driftsforhold innen jord- og skogbruk skal vurderes.

Framgangsmåte:

Lokale og regionale landbruksmyndigheter skal kontaktes. Vurderingen av virkningene skal sees i sammenheng med de vurderinger som gjøres under tema «lokalt og regionalt næringsliv».

9.5.6.4 Luftfart

Det skal gjøres rede for anleggenes virkninger for omkringliggende radaranlegg, navigasjonsanlegg og kommunikasjonsanlegg for luftfarten. Anleggenes virkninger for inn- og utflyvningsprosedyrene til omkringliggende sivile og militære flyplasser skal vurderes. Det skal vurderes om anleggene utgjør andre hindringer for luftfarten, spesielt for lavtflygende fly og helikopter. Det skal redegjøres for hvilke luftstrekker som antas at bør merkes etter forskrift om merking av luftfartshinder. Muligheter for dispensasjon eller valg av type merking skal beskrives.

Framgangsmåte:

Avinor og aktuelle operatører av lavtflygende fly og helikopter skal kontaktes.

Andre tekniske anlegg, kommunikasjonssystemer og infrastruktur

Eventuelle konsekvenser for Forsvarets anlegg skal beskrives og tilpasninger skal vurderes. Nærføring eller kryssing av fylkes- og riksveier, og konsekvenser skal vurderes. Tilpasninger i anleggs- og driftsfasen skal vurderes.. Virkninger for/av annen eksisterende og planlagt infrastruktur skal vurderes.

Fremgangsmåte:

Telenor Norge, Forsvarsbygg og Statens vegvesen skal kontaktes i utredningsarbeidet

9.5.7 Elektromagnetiske felt

Bygg som ved gjennomsnittlig årlig strømbelastning kan bli eksponert for magnetiske felt over 0,4 mikrotesla skal kartlegges. Typer bygg, antall bygg og magnetfeltstyrken skal beskrives. Beregningene skal inkludere eventuelle eksisterende ledninger som vil gå parallelt med planlagt ledning, og endringer fra dagens situasjon beskrives. Det skal gis en oppsummering av eksisterende kunnskap om kraftledninger og helse. Statnett skal ta utgangspunkt i gjeldende forvaltningsstrategi for kraftledninger og magnetfelt, nedfelt i St.prp. nr. 66 (2005-2006) og i Strålevernets anbefalinger på www.nrpa.no. Dersom bygg (bolig, skole eller barnehager) blir eksponert for magnetfelt over 0,4 mikrotesla skal mulige tiltak som kan redusere feltnivået beskrives og vurderes.

9.5.8 Forurensning og klima

Støy fra kraftledningen og transformatorstasjonene ved ulike værforhold skal beskrives. Mulige kilder til forurensning fra anleggene skal beskrives og risiko for forurensning skal vurderes. Ved tiltak i forurenset grunn, skal risiko for spredning vurderes. Behov for behandling av tiltaket etter forurensningsloven må beskrives. For transformatorstasjonen skal mengden av olje angis. Mulige konsekvenser av bruk av -gass i GIS-anlegg skal beskrives, og risiko for utslipp skal vurderes, herunder skal alternativ uten SF₆-gass vurderes. Vesentlig økning eller reduksjon i utslipp av klimagasser skal beskrives. Håndtering av avfall, dersom tiltaket gir store mengder avfall, skal beskrives. Virkninger for eventuelle drikkevanns- og reservevannkilder skal beskrives. Virkninger i både anleggs- og driftsfase skal utredes. Tiltak for å forhindre forurensning til bl.a. drikkevannskilder og vassdrag skal beskrives.

Fremgangsmåte:

Støyutredningene skal ta utgangspunkt i «Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging» (T-1442/2021) og «Veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging» (M-128) fra Miljødirektoratet. Informasjon om dagens bruk av tiltaksområdet og tiltaksplaner for vannområdene skal innhentes. Kilder som www.vann-nett.no og <https://vannmiljo.miljodirektoratet.no/> kan benyttes.

9.5.9 Sikkerhet og beredskap

Risiko for, og konsekvenser av naturskade på anlegget skal vurderes. Om anleggene, eller skade på anleggene, kan utgjøre en sikkerhetsrisiko for samfunn eller miljø, skal det beskrives. Dimensjonering og plassering av anleggene med tanke på fremtidige ekstremværhendelser skal beskrives og vurderes. Ising, vindforhold, skred- og rasfare på relevante strekninger skal utredes. Tilgang til anleggene for reparasjoner og feilretting i ekstraordinære situasjoner skal beskrives. Anleggene skal klassifiseres etter beredskapsforskriften. Det skal vurderes om anleggene kan være utsatt for flom eller skred. Ligger anleggene i flom- eller skredutsatt område, må det utføres en vurdering av fareområder, gjentakelsesfrekvens og aktuelle tiltak.

Fremgangsmåte:

Utredningene skal baseres på eksisterende kartlegging av områder fra NVE Atlas og Skrednett.no. Hvis området ikke er kartlagt, skal det gjennomføres en vurdering av eventuell fare for skred (herunder kvikkleireskred) og flom med bakgrunn i veiledningen «Flaum- og skredfare i arealplanar», NVE 2/2011. Se kapittel 5.7 i NVEs søknadsveileder for nærmere beskrivelse av krav til vurderinger av flom og skredfare, og NVEs veileder Sikkerhet mot kvikkleireskred 1/2019.

9.5.10 Avbøtende tiltak

For alle tema skal muligheter for å redusere virkningene vurderes. Dersom et avbøtende tiltak vil gi store positive konsekvenser for et tema, skal andre utredninger vurdere konsekvensene av tiltaket for sitt fagfelt.

10. Linker

[Statnett SF 2013: Konseptvalgutredning for ny sentralnettsløsning i Oslo og Akershus](#)

[Vista Analyse AS 2013: Samfunnsøkonomisk analyse av investeringer i nytt sentralnett i Oslo og Akershus](#)

[Statnett SF 2021: Nettutviklingsplan 2021](#)

